

Opinnäytetyö (AMK)
Restauroinnin koulutusohjelma
Rakennusrestaurointi
2014

Sanna Andberg

POSTIMÄEN MUSEOALUEEN KUNTOARVIO JA KORJausehdotus

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Sanna Andberg

POSTIMÄEN MUSEORAKENNUSTEN KUNTOARVIO JA KORJausehdotus

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli tehdä kuntoarvio ja korjausehdotus Porvoossa sijaitsevan Postimäen museoalueen Kahvitupaan. Museoalueen rakennusta ei voi korjata samalla periaatteella kuin asuinrakennusta, vaan oli otettava huomioon vanhan rakennuksen arvot, materiaalit ja tekniikat. Tämän vuoksi työssä käsitellään lyhyesti arvojen ja arvottamisen historiaa niin kansainvälisesti kuin kotimaisestikin ja kootaan yhteen Postimäen arvot.

Postimäki on ollut elävä yhteisö ennen museoalueeksi tuleamista, minkä takia sen historia oli tärkeä osa sen kuntoarviota ja korjausehdotusta. Myös se, miten Postimäestä tuli museoalue, oli olennainen osa korjausehdotuksen teossa, sillä sen pelastajat olivat tavallisia ihmisiä ilman restaurointitaitoja, ja tarkoituksena oli pitää Postimäki elävänä mäkänä kuolleen museon sijasta. Tarkoitus ei ollut pysäyttää aikaa, minkä takia korjausehdotukseen ei ole täysin restauroinnin periaatteiden mukainen. Postimäen museoalue on yhdistyksen omistuksessa, eli se on yksityinen, minkä takia korjaustöitä tulee katsoa yhdistyksen kulttuurista ja historiasta käsin.

Kuntoarviossa käydään läpi Kahvituvan vauriot havainnoimalla ja merkiten kaikki muistiin valokuvien ja muistiinpanojen avulla. Korjausehdotus tehtiin näiden tietojen pohjalta valokuvia apuna käyttäen ja pohjapiirustukseen merkiten. Suurin löytö oli Kahvituvan alahirsien huono kunto, mikä tarkoittaa niiden vaihtamista ja osittaista paikkaamista kaikilta neljältä seinältä. Työn tarkkaa laajuutta ei voi tietää rakenteita rikkomatta, vaan se varmistuu vasta kun työt aloitetaan. Arvio on, että hirsii joutuu vaihtamaan yhdeksän hirttä koko pituudeltaan ja suurin piirtein kahdeksan hirren kohdalla pitää tehdä osapaikkauksia. Lopuksi korjaussuunnitelmassa esitellään aikataulu korjauksille ja huoltotyöt tuleville vuosille.

Postimäen museoalue ei kuulu museolain piiriin eikä näin ollen saa lakisääteistä valtionosuutta. Tämän vuoksi esitellään eri avustukset, joita Postimäen kannatusyhdistys ry voi hakea rakennusten korjaamiseen sekä eri oppilaitokset, joista voisi saada korjausapua. Lopuksi vielä esitellään muutama idea, jonka avulla voisi auttaa Postimäkeä joko taloudellisesti tai muulla tavoin.

ASIASANAT:

arvo, arvottaminen, kuntoarvio, restaurointi, ulkomuseot

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Restoration | Building Restoration

2014 | 62

Instructor: Maarit Järvinen, Senior Lecturer

Sanna Andberg

CONDITION ASSESSMENT AND REPAIR SUGGESTION FOR POSTIMÄKI OPEN AIR MUSEUM BUILDINGS

The aim of this thesis was to produce a condition assessment and repair suggestion for the Coffee Hut of an open air museum located in Porvoo. Museum buildings cannot be repaired similarly to houses and the values related to an old building as well as the materials and techniques must be taken into account. This is why this thesis deals briefly with the history of values and value judgement internationally as well as nationally and finally discusses the values of Postimäki.

Postimäki was a living community before it became an open air museum, which is why its history is an important part of its condition assessment and repair suggestion. How Postimäki became an open air museum is also an intrinsic part of making repair suggestions, because those who rescued Postimäki were ordinary people without restoration skills and their only goal was to maintain Postimäki as a living area and not a dead museum. The intention was not to stop time. Thus, the repair suggestion is not entirely in accordance with the principles of restoration. The owner of the Postimäki open air museum is an association, which means it is a private museum, wherefore repair work must be seen from the viewpoint of the culture and history of this association.

The condition assessment examined damage in the Coffee Hut by observing and recording everything with pictures and notes. Repair suggestions were made based on this information with the help of pictures and by recording the repairs into the layout drawing. The biggest discovery and work is replacing and patching the lower timbers of the Coffee Hut in all four walls. It is not possible to know the extent of the work without breaking the exterior. The estimate is that nine timbers need to be replaced and eight patched. Finally the thesis presents a plan for the schedule of the repairs and maintenance work for coming years.

Postimäki open air museum is not within the scope of the Museum Act and does not get any statutory state subsidy. This is why the thesis lists grants, which Postbackens garantiförening - Postimäen kannatusyhdistys r.f. can apply for to pay for the repairs and schools which can help with the repairs. Finally the thesis presents ideas which could help Postimäki financially or in other ways.

KEYWORDS:

open air museum, restoration, structural evaluation, value, value judgement

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 TIEDONHANKINTA	8
2.1 Tavoitteet ja tutkimuskysymykset	8
2.2 Aineistot ja tiedonhankintamenetelmät	8
2.3 Restauraation määritelmä	10
2.4 Arvot ja arvottajat museoalueella	11
2.4.1 Ulkomaiden arvottaja ICOMOS	12
2.4.2 Suomen arvottajat ja arvot	13
3 POSTIMÄEN HISTORIAA	17
3.1 Postimäen postiaika	17
3.2 Postimäen käsityöläiset	19
3.2.1 Mäkitupalaiset	19
3.2.2 Käsityöläisten mäki	20
3.3 Postimäki museoalueeksi	23
3.4 Postimäen rakennuksista	25
3.5 Arvot Postimäellä	31
4 POSTIMÄEN RAKENNUSTEN KUNTOARVIO	34
4.1 Kuntoarvion esivalmisteluista	34
4.2 Kuntoarviointi Postimäellä	36
5 POSTIMÄEN RAKENNUSTEN KORJausehdotus	47
5.1 Korjaustarpeet	47
5.2 Korjaussuunnitelma	50
5.3 Apua korjausten rahoittamiseen	52
5.4 Ideoita Postimäen hyväksi	54
6 LOPPUTULOKSET	56
LÄHTEET	59

KUVAT

Kuva 1. Etelä-Suomen kartta. Piirretty Caren mukaan.	17
Kuva 2. Ilolan kartta. Piirretty Maanmittauslaitoksen mukaan.	20
Kuva 3. Eva-tädin tupa, joka toimi kouluna.	22
Kuva 4. Postimäki vuonna 1974 tieltä kuvattuna. Kuva: Bosse Andersson.	24
Kuva 5. Winterin tupa.	26
Kuva 6. Lina Sandströmin tupa sisältä.	27
Kuva 7. Lindnäs ja Lindnäsin ulkorakennus.	28
Kuva 8. Sepän paja.	29
Kuva 9. Kahvitupa.	30
Kuva 10. Kahvitupa sisältä.	31
Kuva 11. Postimäen mäki valtatieltä katsottuna.	32
Kuva 12. Fanny Ingelinin tupa sisältä.	33
Kuva 13. Luoteisnurkassa hirren pää on lahonnut yläpuolelta.	38
Kuva 14. Seinä aaltoilee vertikaalisesti.	39
Kuva 15. Vesi on päässyt sementin ja alimman hirren väliin.	40
Kuva 16. Vanerilevyt päätyseinässä.	41
Kuva 17. Nurkkaa suojaava laudoitus on lahoa alapäästä, ja siinä näkyy mustaa homekasvillisuutta.	41
Kuva 18. Hirsien ala- ja yläreunat ovat lahoja.	42
Kuva 19. Ikkunankarmien maali on rapissut pois.	43
Kuva 20. Savupiipun nurkassa olevan laudan alla on pehmeää lahoa.	44
Kuva 21. Tuvan luoteisnurkassa on lahoa niin pitkällä kuin väliseinälläkin.	45
Kuva 22. Viemärin vesi valuu ulos rinteeseen.	46
Kuva 23. Korjaussuunnitelma pohjapiirustuksessa.	51

KUVIOT

Kuvio 1. Kansainväliset arvot ja lisämääritelmät.	13
Kuvio 2. Suomalaiset arvot ja lisämääritelmät.	16

1 JOHDANTO

Kesällä 2013 olin avomieheni kanssa auttamassa hänen vanhempiaan, kun he kunnostivat Postimäen museoalueen rakennuksia. Alue oli nimenä minulle jo ennestään tuttu lapsuusajan mökkimatkoilta, mutta ensimmäistä kertaa kävin siellä vasta kesällä 2012. Ihastuin alueen pieniin tupiin ja tiiviiseen tunnelmaan, minkä vuoksi palasin mäelle aina uudestaan.

Korjaustöiden ohessa juttelimme paljon avomieheni vanhempien kanssa rakennusten kunnosta. He olivat kunnostaneet rakennuksia jo reilut kymmenen vuotta ja puhuivat usein, kuinka alueen rakennuksille tarvitsisi tehdä kuntoarvio, että yllätyksiltä säästyttäisiin ja korjaustarpeita pystyisi edes hiukan suunnittelemaan etukäteen. Olin aloittanut opinnäytetyöni tekemisen syksyllä 2010 restaurointiarvoista, mutta se ei ottanut edetäkseen. Työni aihe oli liian teoreettinen ja kaipasin siihen jotain konkreettista. Asiaa jonkun aikaa pohdittuani uskaltauduin kysymään, voisinkohan minä tehdä kuntoarvion opinnäytetyönä: olin pätevä tekemään kuntoarvioita ja saisin työhön sijoitettua myös restaurointiarvot, joiden parissa olin taistellut jo pari vuotta – ainakin ajatustasolla. Ehdotin asiaa Postimäen kannatusyhdistyksen hallitukselle ja asiasta sovittiin syystalkoissa lokakuussa 2013.

Tilaaaja pyysi minulta koko alueen kuntoarvion tekoa, mikä sisälsi 18 rakennusta. Koulutusohjelmani koulutuspäällikkö ja ohjaava opettajani sanoivat, että suuren urakan olen itselleni ottanut, mutta he luottivat siihen, että innostukseni auttaisi sen tekemisessä – normaalisti kun opinnäytetyöksi riittää yhden rakennuksen kuntoarvio. Syksyn aikana sain tehtyä kuntoarvion paikan päällä, mutta sitten sairastuin ja kirjallinen osio ei edennyt. Vuodenvaihteessa ohjaava opettajani jäi eläkkeelle, minkä jälkeen siirryin insinöörien kanssa työtä tekemään ja karsimme yhteistuumin uuden ohjaavan opettajani kanssa rakennukset yhteen. Loppujen 17 rakennusten kuntoarviot tekisin opinnäytetyön ulkopuolella.

Postimäen rakennuksille ei ole tehty perusteellista kuntoarviota vuoden 1978 jälkeen, minkä vuoksi rakennuksia on korjattu siellä, missä on näkynyt vaurioita,

ja silloin, kun tilanne on sitä vaatinut. Vaurioiden laajuus on usein yllättänyt korjaajansa, eikä täydellistä korjausta ole ollut mahdollista toteuttaa. Tarve kuntoarviolle on siis ollut jo pidemmän aikaa, mutta tekijää sille ei vain ole ollut. Postimäen kannatusyhdistys ry kaipasi viiden vuoden korjaussuunnitelmaa rakennuksille ja niiden vaurioille, jotta toimintaa mäellä voisi suunnitella ja avustuksia hakea.

Tarkoitukseni oli tehdä kuntoarvio Postimäen rakennuksista valmiiksi jo syksyn 2013 aikana, mutta sairastumiseni sotki suunnitelmani. Postimäen kannatusyhdistys ry:n hallitus sanoi, ettei kuntoarviolla ole kiirettä, mikä helpotti stressiäni. Toiveena oli kuitenkin, että pian kevään 2014 aikana sen tekisin.

2 TIEDONHANKINTA

2.1 Tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Työni tavoitteena on tehdä kuntoarvio Postimäen Kahvituvasta esimerkkinä museoalueen rakennusten kuntoarviosta ja korjaussuunnitelmasta. Alun perin työni tilaaja Postimäen kannatusyhdistys ry sisällytti tilaukseen koko museoalueen eli 18 rakennusta, mutta opinnäytetyöksi se oli liian suuri, minkä vuoksi otan tähän työhön esimerkiksi vain yhden rakennuksen.

Tavoitteena on tehdä kuntoarvioon kuuluva kunnossapitosuunnitelma, jotta Postimäen kannatusyhdistys ry voi suunnitella tulevia korjaushankkeita ja apurahahakemuksia sekä yleistä toimintaa Postimäellä.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavanlaiset:

- Miten Postimäestä tuli Postimäki? Mikä on Postimäen historia ennen museoalueeksi tuloa ja kuinka siitä lopulta tuli museo- ja kulttuurialue?
- Mikä on Kahvituvan kunto?
- Miten Kahvitupa tulisi korjata ja millä aikataululla?

Korjaussuunnitelmaan vaikuttaa niin Postimäen kuin Kahvituvankin historia tähän päivään saakka sekä rakennuksen nykyinen kunto. Ennen korjaussuunnitelman tekoa tuleekin siis ymmärtää ajatukset ja arvot alueen taustalla.

2.2 Aineistot ja tiedonhankintamenetelmät

Opinnäytetyön tiedonhankinta on kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Tavoitteena on ymmärtää ilmiötä, selittää ja tulkita sitä sekä paljastaa siitä odottamattomia seikkoja. Kohdejoukko on valittu tarkoituksenmukaisesti, ja aineiston analysointi on aloitettu jo kenttätutkimuksen aikana. (Anttila 2005, 276, 278; Hirsjärvi ym. 2007, 160.)

Opinnäytetyön aineistona on dokumenttiaineistot ja rakennus itse. Dokumentteina käytän pääasiallisesti kirjallisuutta, josta selvitän Postimäen historiaa. Aineistoa hain Porvoon museosta, josta sain apua rakennustutkija Juha Vuoriselta ja kirjastosta. Heidän varastoissaan ei ollut valokuvia, joita olisin voinut hyödyntää opinnäytetyössä. Postimäen konttorista löysin valokuvia, lehtileikkeitä ja pohja- sekä asemapiirustuksia, joita pystyin työssä käyttämään.

Ennen kuntoarvion tekoa tutustuin alani ammattikirjallisuuteen, jota käytän myös korjaussuunnitelmaa tehdessäni. Arvojen historiaa selvitän ICOMOS:in julistuksista, viranomaisten lakipykälistä sekä määräyksistä. Selvittäessäni Postimäen rakennusten kunnostamiseen myönnettäviä avustuksia dokumenttiaineistonani on pääasiallisesti digitaaliset aineistot.

Dokumenttien vaikeutena on, että ne sekundaariaineistona ovat jo tulkittuja ja sisältävät kirjoittajan omia käsityksiä. Dokumentit ovatkin yleensä subjektiivisia ja kirjoitettu jotain tiettyä tarkoitusta varten, minkä takia joitain asioita saatetaan korostaa erityisesti. Dokumenteissa saatetaan myös samoista asioista puhua eri nimillä. Nämä pitää silti tunnistaa samaksi. Tutkijan on hyvä muistaa ja tiedostaa oma vaikutus tulkintaan ja tulokseen lukiessa dokumentteja, sillä tutkija etsii tietoa juuri omaa tarkoitustaan varten, eikä dokumentin tekijä ole kirjoittanut omaa tietoaan välttämättä juuri tutkijaa ajatellen. (Anttila 2005, 202, 205.)

Tärkein lähdemateriaali kuntoarvion tekemisessä on rakennus itse. Tiedonhankintamenetelmänä sen kohdalla on havainnointi ja tarkoituksena on kuvata sitä puolueettomasti. Deskriptiivinen lähestymistapa kuvailee kohdetta eli vastaa kysymyksiin mikä ja millainen kohde on. (Anttila 2005, 285.) Kuntoarvio tehdään havainnoimalla, kirjoittamalla kenttämuistiinpanoja ja valokuvaamalla kohde ja sen vauriot huolellisesti. Raportissa tuodaan esille vauriot totuudenmukaisesti: niitä ei liioitella, muttei myöskään vähätellä, vaan ne kerrotaan sellaisina kuin ne ovat. Vaurion kuvailu ei yksistään riitä, vaan kuntoarviota tehdessä tarvitaan myös laajaa analysointia syyn selvittämiseen sekä tulevaisuuden ennustamiseen.

Havainnointi on osittain tulkitsemista, minkä takia sen luotettavuus riippuu paljolti sen suorituksesta. Virheitä voi tulla kirjausvirheestä muistiinpanoissa tai kiirehtien tehdystä päätelmästä. Havainto on myös aina valikoivaa perustuen tutkijan omaan kokemukseen ja käsitykseen. Havainnoinnilla saadaan kerättyä rakenteen ulkopuolelta havaittavia tietoja, mutta pinnan alle ei rakenteita rikkomatta näe, mikä jättää arvailun varaan paljon. (Anttila 2005, 193.) Näin ollen virheen mahdollisuus jää suureksi. Kauan piilossa pysyvät ongelmat ehtivät usein myös suhteellisen vakaviksi ennen kuin ne huomataan, ja silloin vähättelyn mahdollisuus on olemassa.

2.3 Restauroinnin määritelmä

Jotta tilaaja ymmärtäisi valitsemani korjausmenetelmät, täytyy määritellä, mitä restauroinnilla, konservoinnilla ja korjausrakentamisella tarkoitetaan.

Suomalaisen sivistyssanakirja ja Vanhan rakentajan sanakirja määrittelevät restauroinnin rakennuksen palauttamista alkuperäiseen asuun (Nurmi ym. 1997, 359; Helamaa 2004, 206). Restaurointi voi siis olla rakennuksen entistämistä, ja rakennus voidaan palauttaa jonkin tietyn aikakauden aikaiseen asuunsa. Museovirasto määrittelee restauroinnin korjaukseksi,

joka tähtää rakennettuun ympäristöön tai rakennukseen sisältyvien antikvaaristen ja arkkitehtonisten arvojen ylläpitämiseen. Korjauksessa käytetään konservoivia toimenpiteitä. (Ympäristöministeriö & Museovirasto 2014b.)

Restaurointi on siis palauttamista ja korjaamista, jossa käytetään konservoivia menetelmiä. Konservointi itsessään on kuitenkin eri asia kuin restaurointi. Nämä käsitteet menevät usein sekaisin, sillä kuten jo yllä olevasta restauroinnin määritelmästä näkyy, ne menevät osittain päällekkäin. Jotta restauroinnin ja konservoinnin ero selkiytyisi, otan tähän myös konservoinnin määritelmän. Suomalaisen sivistyssanakirjan mukaan konservointi on säilyttämistä ja kestäväintä (Nurmi ym. 1997, 204). Museoviraston määritelmässä

konservointi on rakennuksen, rakennusosan tai pintakäsittelyn suojaamista tuhoutumiselta ja niissä olevien vikojen korjaamista konservoinnin asiantuntijan toimenpiteillä (Ympäristöministeriö & Museovirasto 2014b).

Konservoinnilla siis tarkoitetaan säilyttämistä ja suojaavia toimenpiteitä, kun taas restaurointi on korjaamista ja muuttavia toimenpiteitä. Restaurointi on siis korjausrakentamista, minkä Museovirasto määrittelee seuraavasti:

Tarkoittaa laajasti ottaen kaikkea toimintaa, jolla rakennuksen tai sen osien kuntoa ylläpidetään tai parannetaan paremmin soveltumaan tarkoitukseensa. Korjausrakentamista on esim. kunnossapito, kunnostus, peruskorjaus, saneeraus, perusparannus ja restaurointi. Uudistustyö, jossa vanhan tilalle rakennetaan nykyaikaisempi laite tai rakennelma, on korjausrakentamista, samoin kuin rakennuksen tai kohteen käyttötarkoituksen tai käyttötavan muuttaminen. (Ympäristöministeriö & Museovirasto 2014b.)

Museovirasto määrittelee myös korjauskortistossaan restauroinnin korjaukseksi, jossa erityisen huomion saavat kohteen kulttuurihistorialliset ja rakennustaiteelliset arvot sekä vanha rakennustapa. (Museovirasto 2000, 3.)

Voidaan siis sanoa, että restaurointi on hyvin hellävaraista korjausrakentamista, jossa voidaan muuttaa rakennuksen käyttötarkoitusta ja käyttötapaa, mutta säilytetään samalla sen historia ja arkkitehtuuri sekä perinteiset rakennusmenetelmät. Tarkoituksena on säilyttää rakennuksesta niin paljon kuin mahdollista, myös sen alkuperäinen tai vanha materiaali, tai jos säilyttäminen ei ole mahdollista, niin silloin käytetään samaa materiaalia ja samaa työtapaa kuin alun perin on käytetty, eikä mitään korjausta tehdä niin, etteikö sitä saisi peruttua (Museovirasto 2000, 5–6).

2.4 Arvot ja arvottajat museoalueella

Korjausrakentamiseen, kuten myös rakennussuojeluun, liittyy kiinteästi arvot. Maankäyttö- ja rakennuslaki määrää, ettei rakennuksen korjaustyössä saa turmella historiallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaita osia (Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132, 118. §). Korjausrakentaminen tulisi siis suunnitella siten, ettei rakennus menettäisi korjauksen yhteydessä jo siinä olevia arvoja. Postimäki on suojeltu maakunta- ja yleiskaavassa, ja sen toteutumista valvoo Porvoon museo antikvaaristen töiden osalta (J. Vuorinen, henkilökohtainen tiedonanto 2.5.2014). Tämänkin vuoksi on hyvä ymmärtää arvoja ennen korjausrakentamista. Suomessa ei ole käytössä systemaattista käytäntöä

arvojen määrittelyä varten (Tuppurainen 2003, 201), eikä niitä ollut kansainvälisestikään ennen 1960-lukua.

2.4.1 Ulkomaiden arvottaja ICOMOS

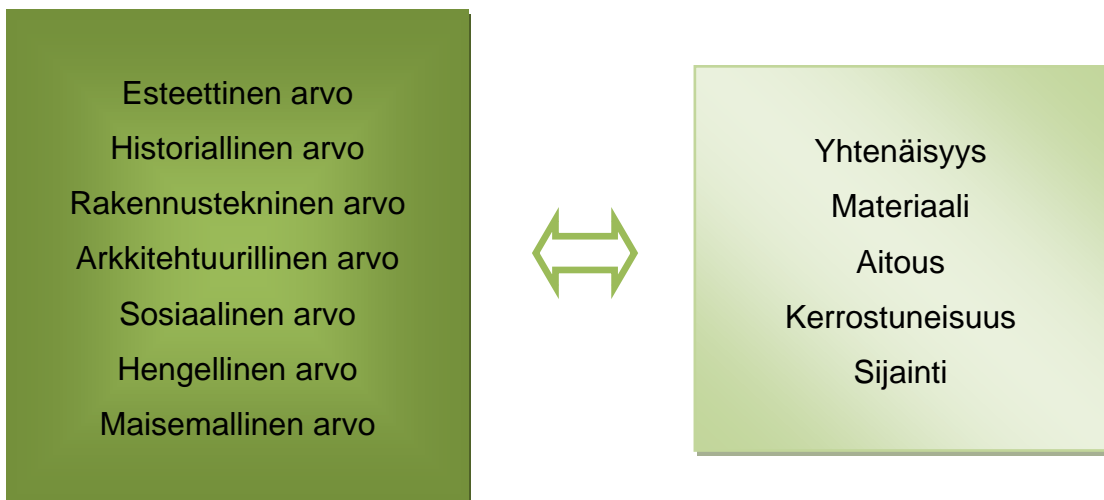
Venetsian julistus vuonna 1964 loi perustan rakennusten arvoille. Siinä arvostettiin rakennuksen esteettistä ja historiallista arvoa, alkuperäisiä materiaaleja, aitoutta ja eri aikakauden kerrostumia. Uusia tekniikkoja sai käyttää, jos vanhat tekniikat eivät riittäneet, tosin uusien tekniikoiden piti olla hyväksytyjä ja testattuja. (ICOMOS 1964.) Maailmanlaajuinen restaurointialan asiantuntijajärjestö ICOMOS perustettiin Venetsian julistuksen jälkeen vuonna 1965. Se toimii UNESCO:n asiantuntijana uusien maailmanperintökohteiden nimeämisessä. ICOMOS on myös yksi ICCROM:in taustaorganisaatioista: ICCROM toimii kansainvälisenä rakennussuojelualan koulutuskeskuksena Roomassa. (ICOMOS 2011.)

Venetsian julistusta on täydennetty vuosien varrella mm. koskemaan eri alueita, mutta vasta Naran julistus vuonna 1994 toi uusia arvoja rakennussuojeluun. Siinä nostettiin esille kulttuurien monipuolisuus ja se, että arvot voi eri kulttuureissa merkitä eri asioita, minkä vuoksi arvot tulisi tulkita kyseisestä kulttuurista käsin (ICOMOS 1994). Meksikon julistuksessa mukaan otettiin kansanrakennukset ja -rakennuskokonaisuudet, historialliset puurakennukset ja kulttuuriturismin vaikutus alueeseen (ICOMOS 1999a; ICOMOS 1999b; ICOMOS 1999c).

Burran julistus hyväksyttiin ensimmäisen kerran vuonna 1979, mutta sitä on täydennetty kolme kertaa sen jälkeen. Siinä määriteltiin kulttuurillisen merkittävyyden tarkoittavan esteettistä, historiallista, tieteellistä, sosiaalista tai hengellistä arvoa. (Australia ICOMOS 1999.) Vuonna 2003 määriteltiin uudet periaatteet ja selkeämmät ohjenuorat restauroinnille ja konservoinnille (ICOMOS 2003). Seuraavana vuonna julkaistiinkin julistuksille yhteisteos, jossa määriteltiin rakennukset tärkeiksi joko arkkitehtuurillisesti, yhtenäisyysdellisesti tai maisemallisesti historian, taiteen tai tieteen näkökulmasta (ICOMOS 2004,

8). Madridin asiakirjassa nostettiin esille arvottamisen kriteerit, joiksi lueteltiin rakennuksen fyysinen sijainti, käyttö, tyyli ja materiaali sekä rakennustekninen ja esteettinen laatu sekä aineettomat arvot, kuten historiallinen ja sosiaalinen arvo, tieteelliset tai hengelliset miellelyhtymät ja luova älykkyys (ICOMOS 2011).

Kuvio 1 on koottu edellä mainitut ICOMOS:in arvot. Vasemmanpuoleisessa laatikossa on arvot ja oikeanpuoleisessa laatikossa on lisämääritelmät.

Kuvio 1. Kansainväliset arvot ja lisämääritelmät.

Lisämääritelmällä voi olla jokainen arvo ja jokaisella arvolla voi olla lisämääritelmä.

2.4.2 Suomen arvottajat ja arvot

Suomessa rakennusten arvottaminen tapahtuu lakien ja Museoviraston kautta. Maankäyttö- ja rakennuslaki, laki rakennusperinnön suojelusta ja sitä edeltävä rakennussuojelulaki ovat niitä, jotka sanovat, mitä rakennuksia, rakennuksen osia ja rakennuskokonaisuuksia arvotetaan niin paljon, että niiden tulee pysyä sellaisenaan. Museovirasto puolestaan on rakennusperinnön virallinen arvottaja ja huolehtii, kuinka korjata ja huoltaa vanhaa rakennusperintöä.

Rakennussuojelua oli ollut Suomessa jo aiemminkin, mutta vasta Rakennussuojelukomitean mietintö 1974 oli ensimmäinen pyrkimys arvojen selkeyttämiseen ja systematisoimiseen (Tuppurainen 2003, 202; Nykänen 2004, 38). Siinä arvot luokiteltiin konkreettisiin ja abstrakteihin käyttöarvoihin, joista jälkimmäinen koostui esteettisestä ja historiallisesta arvosta. Siihen sisältyi kuusi arvoa: kulttuurihistoriallinen, rakennushistoriallinen, miljöö-, merkitys- eli tunne-, ainutlaatuisuus- ja tyypillisyyсарvo. Lisäksi rakennuksella ja tontilla oli taloudellisia arvoja: yksityistaloudellinen ja yhteiskuntataloudellinen arvo. (Rakennussuojelukomitea 1974, 9, 11, 13, 15; Tuppurainen 2003, 202; Nykänen 2004, 38–40).

Toinen Suomen virallinen arvottaja on Museovirasto, joka julkaisi vuonna 1979 Rakennuskulttuurin luettelointijulkaisun helpottamaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten luettelointia (Nykänen 2004, 40–41). Vuonna 1984 teos uudistettiin. Siinä Museovirasto jakoi rakennukset arvojen perusteella kolmeen ryhmään: rakennushistoriallisesti, historiallisesti tai maisemallisesti arvokkaisiin rakennuksiin. Arvojen lisämääritelmänä oli edustavuus, tyypillisuus, harvinaisuus, alkuperäisyys, historiallinen merkitys, yhtenäisyys ja kerroksisuus. Nämä arvot oli tulkittava aikakauden, paikallisen tai valtakunnallisen, rakennustaiteellisuuden tai -teknisyyden, yleis-, henkilö-, sivistys-, talous-, oppi- tai sosiaalishistoriallisuuden ja historian moni-ilmeisyyden kautta. (Museovirasto 1984, 1–2, 9, 11.)

Keskustelu arvoista lähti käyntiin, ja Rakennustaiteen Seuran jäsentiedotteessa 3/1992 pohdittiin jo nuoren rakennusperinnön arvoja. Esille nostettiin arvojen muuttuminen riippuen ajasta, paikasta, kulttuurista ja kokijasta. Museoviraston arkkitehti Mattinen mainitsi arvoina iän, arkkitehtonisuuden eli esteettisyyden, rakennusteknisyyden ja historiallisuuden. Arvoja voi määritellä edustavuuden, suunnittelijan, aikakauden muodin, tyypillisyyden tai harvinaisuuden, ainutlaatuisuuden, alkuperäisyyden, kerroksisuuden ja patinan mukaan. Mattinen korosti, että Hidemarkin mukaan restauroinnilla on kolme sääntöä: samaa materiaalia ja tekniikkaa tulee käyttää, mahdollisimman vähän saa

vaihtaa ja rakennusta tulee huoltaa jatkuvasti. (Mattinen 1992.) Näistä säännöistä on tullut osa Museovirastonkin menetelmiä.

Tänä päivänä Museoviraston käsitteistössä arvo on määritelty rakennetun kulttuuriympäristön ja kulttuurimaisemien näkökulmasta. Määritelmässä tulee esille mm. historialliset, rakennushistorialliset, arkkitehtoniset, rakennustekniset, taiteelliset ja maisemalliset arvot, jotka toimivat kohteiden hoidon ja suojelun perusteina. (Ympäristöministeriö & Museovirasto 2014b)

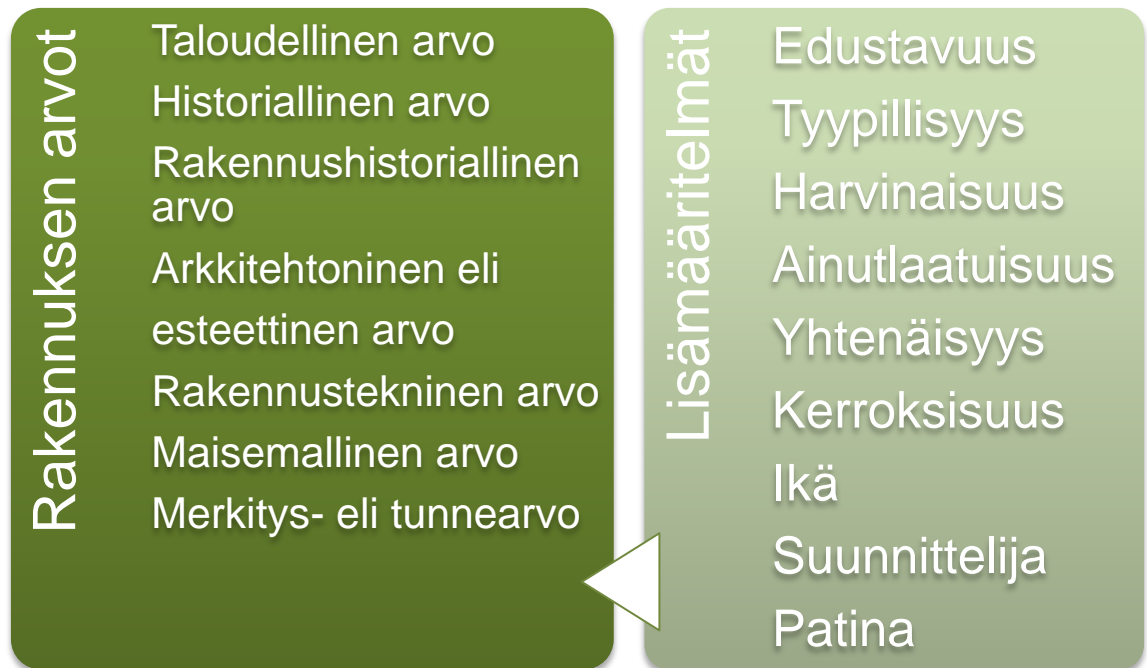
Rakennussuojelulaki vuonna 1985 otti arvot ja arvottamisen mukaan lain piiriin ottamalla suojelun kohteiksi

rakennukset, rakennusryhmät ja rakennetut alueet, joilla on kulttuurihistoriallista merkitystä rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan, erityisten ympäristöarvojen, rakennuksen käytön tai siihen liittyvien tapahtumisen taikka rakennuksen ainutlaatuisuuden tai tyyppillisyyden kannalta. Rakennukseen luetaan kuuluvaksi sen kiinteä sisustus. (Rakennussuojelulaki 18.1.1985/60, 2. §.)

Laki uusittiin vuonna 2010, mutta suojelun kohteen arvot eivät merkittävästi muuttuneet (Laki rakennusperinnön suojelemisesta 4.6.2010/498, 3§).

Kiinnostus vanhaa rakennuskantaa kohtaan on selkeästi kasvanut 2000-luvulla, mikä osoittaa, että arvojen määrittely on ajankohtaista. Museoviraston ja lakien ohella Suomessa toimii rakennussuojelun ja arvojen parissa myös Suomen rakennustaiteen seura ja Suomen arkkitehtuurimuseo, jotka molemmat ovat julkaisseet omat ohjeensa tai tietopakettinsa rakennussuojelusta ja arvoista. (Rakennustaiteen seuran johtokunta 2003; Kivilaakso 2010.) Lisäksi kaupungit ovat kiinnostuneet vanhan rakennuskannan suojelusta, josta on esimerkkinä Turku, joka julkaisi oman rakennusperintöohjelmansa vuonna 2013 ja käsittelee teoksessa mm. arvoja (Turun kaupunki 2013).

Toisten asioiden arvostaminen nousee enemmän esille kuin toisten, mutta jos vetää yhteen kaikki edellä mainitut arvot, niin lopputuloksena on seuraavanlainen lista (kuvio 2).

Kuvio 2. Suomalaiset arvot ja lisämääritelmät.

Taulukon vasemmassa reunassa on arvot ja oikeassa reunassa arvojen lisämääreet, jotka voivat vaikuttaa tai olla vaikuttamatta itse arvoihin.

3 POSTIMÄEN HISTORIAA

Postimäen museoalue sijaitsee Iolassa 10 km Porvoosta (kuva 1). Postimäki sijaitsee kivisellä mäellä, joka ei ole soveltunut viljelemiseen, minkä takia se olikin hyvä paikka rakennuksille (Söderling 1988, 26). Mäki sijaitsee Kuninkaantien varrella ja on ollut risteysasema Turun ja Viipurin välillä sekä lähikuntiin vievän tien ja pääväylän risteyksessä.

Kuva 1. Etelä-Suomen kartta. Piirretty Caren mukaan.

3.1 Postimäen postiaika

Postimäen nimi juontuu siitä ajasta, jolloin se oli osa postinkuljetusta. Ennen postilaitoksia kirjeitä kuljetettiin vesi- ja maanteitä pitkin. Keskiajalla Suomen maanteiden kunto ei ollut kovinkaan hyvä, mutta Suuri rantatie, eli Kuninkaantie ja nykyinen Suuri valtatie, oli jo tuolloin vilkasliikenteinen ja tärkeä kulkuväylä. Tie kulki Turusta Viipuriin rannikkoa pitkin ja oli käytössä koko mitaltaan 1340–50-luvulta lähtien. Alkujaan postia kuljetettiin vain kruunun asioissa, mutta 1700-luvulla posti alkoi kuljettaa yhä enemmän ja enemmän yksityisiä viestejä. (Pietiäinen 1988, 20–21; Salminen 1993, 234; Selén 1997, 242–243; Antila 2001, 97.)

Postilaitoksen esikuvana on ollut kestikievarijärjestelmä, jossa maksua vastaan sai majapaikan ja hevosen joko talonpojalta tai majatalosta. Iolassa tiedetään olleen kestikievari vuosina 1678–1906. Aluksi se oli Gästgivars-nimisellä tilalla.

Se sijaitsi nykyisen VPK:n tilalla ja 1800-luvulla Klementsien ratsutilalla, josta tuli myöhemmin Nikuksen tila. Tarve kestikievarille tuli jälleen ensimmäisen maailmansodan aikana 1920-luvulla, mutta henkilö- ja linja-autojen läpimurto lakkautti Ilolan kievarin jo vuonna 1928. (Pietiäinen 1988, 23; Söderling 1988, 16, 18; Salminen 1993, 190; Selén 1997, 224, 270, 273–274.)

Ensimmäinen postilinja syntyi Hampurin ja Ruotsin välille 1620 sekä Ruotsin valtakuntaan 1636. Suomeen ensimmäiset postilinjat saapuivat Per Brahen vaatimuksesta 1638, jolloin Porvookin sai oman postikonttorinsa ja postimestarinsa. Suuren Rantatien postilinja oli merkittävä yhteys Tukholmasta Turun kautta Baltiaan, ja vuoden 1721 jälkeen se toimi yhteytenä Venäjän ja Euroopan välillä. Postitalonpoikia oli 20–30 km:n välein, ja heidän velvollisuuksiinsa kuului kuljettaa postilaukku seuraavaan postitaloon. He eivät siis jakaneet postia, vaan toimittivat kirjeet postikonttoriin, josta kirjeiden saajat noutivat postinsa. Aluksi matka eteni jalkaisin tai ratsain, mutta 1700-luvulla matkaa kuljettiin jo hevostärryillä. (Pietiäinen 1988, 29, 40–42; Salminen 1993, 227, 233–235; Selén 1997, 382; Itkonen 2006, 10.)

Ilola oli perinteinen postitalokylä. Sinne tuli postitalo vuonna 1705, ja se sijaitsi Nikuksen talossa Postimäen kupeessa, mistä Postimäen nimikin juontuu. 1700-luvulla posti alkoi kulkea kaksi kertaa viikossa, mikä lisäsi mäen ohi kulkevaa liikennettä. Postijärjestelmä uudelleen organisoitiin vuonna 1816, jolloin postitalot lopetettiin ja erityiset postiljoonit hoitivat postin kuljettamisen siitä eteenpäin. (Allardt 1930, 263; Salminen 1993, 232–233; Selén 1988, 29; Selén 1993; Selén 1997, 382–383.)

1700-luvulla Ilolaa koetteli Isoviha vuosina 1713–21, jonka seurauksena suurin osa Postimäen rakennuksista tuhoutui perustuksiaan myöten. Kiusana olivat myös kato ja rutto, ja iso osa Ilolan asukkaista kuoli. Pikkuviha 1742–43 jätti Ilolan lähes autioksi, mutta vähitellen asukkaita muutti Postimäkeen ja uusia rakennuksia nousi mäelle. Postimäen vanhin rakennus Kraun aitta rakennettiin 1760 Krauvaksen tilalle, ja toiseksi vanhin rakennus Winterin tupa rakennettiin vuonna 1783 Ylä-Nikuksen maalle. Mäellä oli tässä vaiheessa kolme maatilaa: Krauvas, Jontas sekä Ers, ja mäkeä kutsuttiin Kraun mäeksi Krauvaksen

suuren talon mukaan. Mäen alapuolella ja ympärillä sijaittivat Gästgivarsin ja Ylä- ja Ala-Nikuksen maatilat. (Söderling 1988, 16; Selén 1993.)

3.2 Postimäen käsityöläiset

1850-luvulla mäellä asui 50 henkeä. Pääosa asukkaista on talonpoikia perheineen, piikoja ja renkejä, mutta jo tuolloin asui maataloihin kuuluvissa tuvissa muutamia alivuokralaisia. Nämä alivuokralaiset olivat Postimäen ensimmäisiä käsityöläisiä ja mäkitupalaisia. (Selén 1993.)

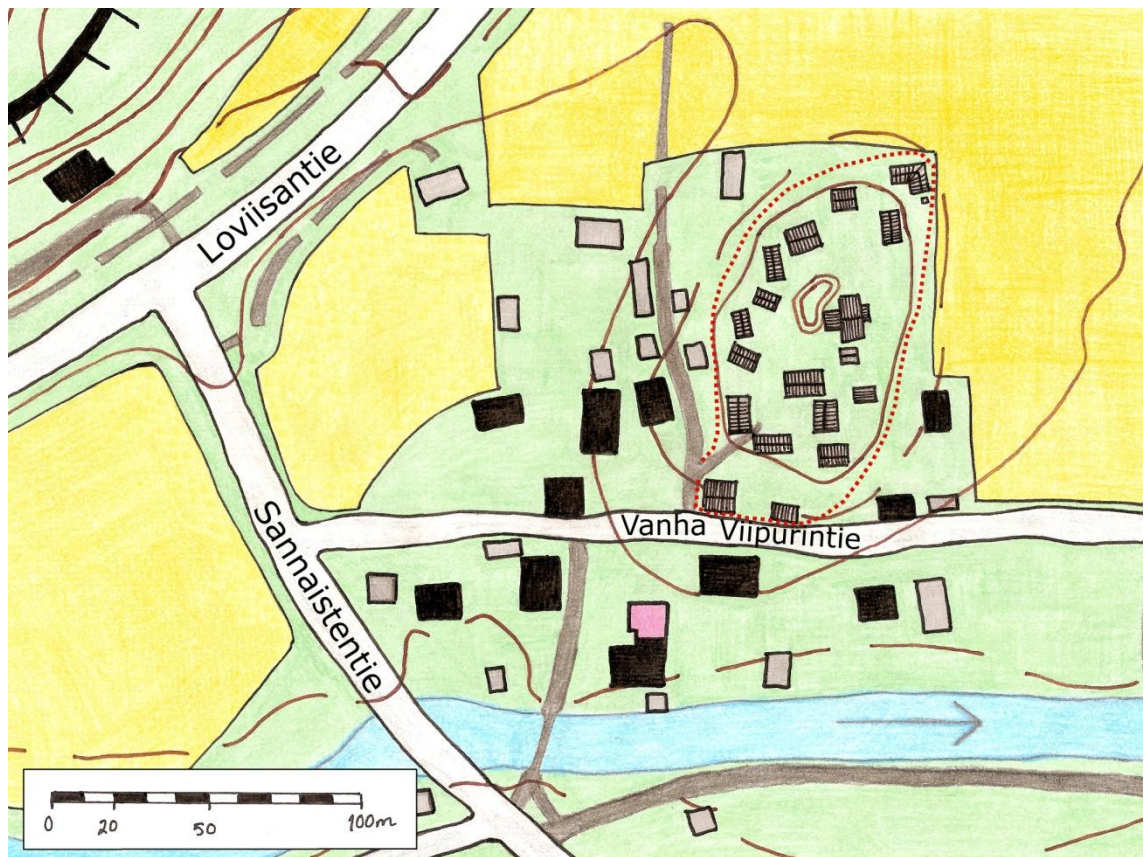
3.2.1 Mäkitupalaiset

Mäkitupalaisiksi kutsuttiin niitä, jotka rakensivat pienet talonsa muiden omistamalle maalle ja asuivat vuokralla. He olivat usein köyhiä, minkä vuoksi talotkin olivat pieniä eikä ajalleen tyypillisiä paritupia: heille riitti usein vain eteinen ja tupa. Sana mäkitupalainen tulee siitä, että talot sijaitsivat usein mäellä tiiviinä ryppäänä. Mäkitupalaiset hakeutuivat toistensa luo ja muodostivat oman yhteiskuntansa. (Korvenmaa 1980, 9; Selén 1993.)

Vuonna 1889 suoritettiin loppuun Isojako, minkä seurauksena Postimäen kolme maatilaa muuttivat pois tonteiltaan. Kraugas siirsi kaikki rakennuksensa, kun Ers ja Jontas siirsivät vain osan rakennuksistaan. Varmaa ei ole, mutta on todennäköistä, että Jontaksen asuintalo jäi paikalleen, ja siinä rakennuksessa toimii nykyään Kahvitupa. Postimäellä oli siitä eteenpäin vain alivuokralaisia ja mäkitupalaisia. (Selén 1993.)

Mäkitupalaiset olivat usein käsityöläisiä, mikä oli tilanne myös Postimäellä. Toisin kuin on joskus luultu, Postimäki ei ollut mikään slummikylä, vaan käsityöläiset tulivat hyvin toimeen ja olivat sosiaalisesti arvostettuja tekijöitä. Postimäki alueena ei ollut iso, vain 2000–3000 m², eikä sinne siis mahtunut paljon rakennusten lisäksi, mikä näkyy kuvassa 2, jossa Postimäen alue on ympyröity punaisella katkoviivalla. Taloilla saattoi silti olla perunamaa, omenapuu tai marjapensaita. Mäellä oli eläimiäkin, ainakin yksi lehmä. Ahdasta

siellä ainakin oli, sillä vielä 1900-luvun alussa siellä asui yli 30 henkeä yhtä aikaa. (Söderling 1988, 26; Selén 1997, 92–94; Itkonen 2006, 10.)

Kuva 2. Iolan kartta. Piirretty Maanmittauslaitoksen mukaan.

3.2.2 Käsityöläisten mäki

Keskiajalla käsityöläisammattia sai harjoittaa vain kaupungissa, ja vielä 1600-luvullakin sai käsityöläisiä olla maaseudulla vain aatelin kartanoissa. Vuonna 1680 tilanne muuttui, kun maaherran antamalla luvalla sai harjoittaa käsityöläisen ammattia myös maaseudulla, jos kihlakunnanoikeus puolsi tätä päätöstä ja jos käsityöläinen pystyi todistamaan ammattitaitonsa. Suutareita, räätäleitä ja seppiä oli runsaasti säännöstelyn ajanakin, mutta muita käsityöläisiä oli vähemmän. 1800-luvun alussa säännöstelyä alettiin hellittää ja käsityöläisen ammattia sai harjoittaa maaseudullakin tietyin ehdoin. Vasta vuonna 1868 tuli Suomeen elinkeinovapaus, joka poisti loputkin rajoitteet

käsityöläisten ammattien kohdalta, ja he saivat työskennellä vapaasti niin kaupungissa kuin maaseudullakin. (Selén 1997, 91–92, 95.)

Postimäellä asui 1800-luvulta 1900-luvun alkuun erityisesti käsityöläisiä. Mäeltä löytyi mm. seppä, suutari, räätäli, ompelijoita ja oljenpunojia. Palkka ei tullut useinkaan rahana, vaan yleistä oli, että esimerkiksi kylän seppä sai palkkansa luonnontuotteina, ja näin oli Postimäellä vielä 1930-luvullakin seppä Sandströmin saadessa palkkansa Ilolan kartanosta. (Söderling 1988, 26; Selén 1993; Selén 1997, 92–93, 96; Itkonen 2006, 10.)

Erityisen kuuluisa Postimäki on oljenpunonnastaan, ja 1800–1900-luvulla moni postimäkeläinen sai tulonsa sillä keinolla. He punoivat 30 metrin pituisia olkipunoksia ja myivät ne Porvoossa hatuntekijöille. Punojat olivat useimmiten naisia ja lapsia. Jo 7–8-vuotias osasi punoa niin hyvin, että hänen työnsä kelpasi myytäväksi. Töitä riitti oljenpunojille niin paljon, että naisten käsityökoulu otti sen oppiaineekseen ja sitä opettamaan tuli postimäkeläinen Sofia Forsman. Käsityökoulun johtajatar Milma Schildt oli oljenpunonnan suuri kannattaja, ja hän perusti Porvoon olkihattutehtaan vuonna 1891. Tehdas työllisti postimäkeläisiä oljenpunojia vuoteen 1925 saakka, ja vielä sen jälkeenkin toimitettiin Postimäeltä olkipunoksia Hankoon tehtaaseen, jossa valmistettiin olkikengänpohjia. Postimäeltä toimitettiin olkituotteita myös Helsinkiin erääseen kotiteollisuusliikkeeseen myytäväksi 1940-luvulla. Viimeisiä Postimäen oljenpunojia ovat olleet Amanda Söderholm ja Fanny Ingelin. Nykyään Postimäellä toimii olkimuseo, jonka perusti Gunnel Buskin. (Blomfelt 1934, 15–17, 19; Selén 1997, 115, 117–118; Itkonen 2006, 10.)

Frans Sandström syntyi Postimäellä toukokuussa 1847 ja asui koko ikänsä samassa talossa. 15-vuotiaana hän kävi koulua Porvoossa ja tutustui paikalliseen seppään. Niinpä koulun jälkeen hän päätyi kisälliksi sepälle ja oppi sepän ammatin. Tuohon aikaan tarvittiin lupa oikeudelta, jotta pystyi toimia seppänä, ja luvan hankittuaan Sandström rakensi itselleen pajan ja hankki tarvitsemansa työkalut. Hän toimi seppänä myös naapurikylille. Sandström sai neljä lasta: kolme tyttöä ja yhden pojan. Poika Konstantin jatkoi isänsä jalanjäljissä sepäksi ja jäi Postimäelle isän kuoltua. Lina-tyttärestä tuli taitava

ompelija, ja hän jäi Postimäelle pitämään huolta isästään sekä naapurin Räättäli-Antesta, joka testamenttasi talonsa Linalle. Vanhoina päivinä Lina alkoi punoa myös olkia. Hän asui Postimäellä vuoteen 1960 asti, jolloin hän muutti kasvattityttärensä luokse. (Sandström 1937, 29–30; Söderling 1988, 54; Itkonen 2006, 22–23.)

Postimäen rakennuksiin kuuluu myös Eva-tädin tupa, joka toimi kouluna kyläläisten lapsille 1800-luvun lopulla (kuva 3). Koulua piti Eva Sofia Sejsing, joka oli syntyjään Ilolasta ja toimi piikana sekä taloudenhoitajana ennen asettumistaan takaisin Ilolaan. Äitinsä kuoltua hän peri tämän mökin ja piti siinä koulua. Hän toimi kylän opettajana, ompelijana ja pitokokkina. Eva ei itse osannut laskea, mutta hän opetti lapsille numerot. Sen lisäksi lapset oppivat lukemaan, veisaamaan virsiä ja katekismuksen ulkoa. Tytöille hän opetti myös ompelua ja nimikointia. Eva-täti loisti myös kukkien kasvattamisessa ja hänellä oli mökkinsä edessä pieni puutarha. Hän oli ainut, jolla oli oma omenapuukin. Joka vuosi oppilaita oli 10–15, ja hän piti koulua aina 1890-luvulle saakka, vaikka olikin tuolloin sairaana sängyn pohjalla. (Allardt 1930, 131–132; Waselius 1936, 84–85; Selén 1997, 406.)

Kuva 3. Eva-tädin tupa, joka toimi kouluna.

Postimäen käsityöläiset olivat yhteiskunnassa kunnioitettuja vakituisten töidensä ja tulojensa vuoksi. Suomen itsenäistymisen jälkeen vuonna 1918 mäkitupalaiset saivat ostaa tuvat ja tontit itselleen. Tuolloin Postimäki jakaantui 12 tonttiin. 1950-luvulla niin asukkaat kuin heidän tupansakin olivat tulleet vanhoiksi ja Postimäen rapistuminen oli näkyvissä. (Söderling 1988, 26; Selén 1993; Selén 1997, 92–93.)

3.3 Postimäki museoalueeksi

Kesällä 1962 inventoi maisteri Axel Häggman Postimäellä vanhoja tavaroita ja haastattelussaan Borgåbladetille hän totesi, että Postimäestä tulisi hyvä kotiseutumuseo, sillä siellä on vanhat rakennukset valmiina. Seuraavana vuonna asia tuli taas esille, kun etsittiin paikkaa kotiseutumuseolle. Asiaa alettiin tutkia, ja Anna Cederberg oli yksi vetohahmoista. Arkeologinen toimisto, Museoviraston edeltäjä, kutsuttiin mäelle, ja se totesi saman, minkä mukana olevat asianomaiset jo tiesivätkin: Postimäki oli eheä esimerkki mäkitupalaisalueesta, joka oli kadonnut jo lähes kokonaan Suomen rakennuskannasta, ja näin ollen se olisi syytä säilyttää. (Selén 1988, 10, 12; Selén 1993; Söderling 1988, 4.)

Kunnalle esitettiin alueen ostamista ja kunnossapitoa tammikuussa 1966 ja kyläläiset lupasivat olla talkoolaisina. Arkeologinen toimisto kutsuttiin mäelle uudestaan lokakuussa 1966, ja asiantuntijat olivat yhä sitä mieltä, että mäki tulisi säästää, mutta kunnanjohtaja oli toista mieltä ja ehdotti, että uusi moottoritie vedettäisiin Postimäen päältä. Borgåbygdens ungdomsförbund eli BUF oli Postimäen säilyttämisen puolella ja joulukuun kokouksessa 1966 pohdittiin, mistä saataisiin rahat mäen ostoon. Kun taloudellista apua ei tullut muualta, päätti BUF ostaa mäen rakennukset kesällä 1968 yksityisen lainan turvin, minkä ottivat kaksi BUF:in jäsentä. Marraskuussa 1968 ostettiin kaksi ensimmäistä tonttia, jotka sisälsivät yhdeksän taloa: viisi asuintaloa, pajan, aitan, koulun ja varaston. Kiinteistöjä ostettiin pikku hiljaa, joitakin jopa lahjoitettiin. Postimäkeläiset olivat säilyttämisen kannalla, ja sen vuoksi he

myivät rakennuksia edullisin hinnoin BUF:lle. Vuonna 1975 oli mäen 15 rakennusta BUF:in omistuksessa. Kuva 4 on vuodelta 1974. (Selén 1988, 12–13; Söderling 1988, 7, 24, 26; Selén 1993.)

Kuva 4. Postimäki vuonna 1974 tieltä kuvattuna. Kuva: Bosse Andersson.

Rakennukset olivat korjauksen tarpeessa ja kun lainan korkojakin piti vielä maksaa, niin ideoita rahoitukseen kaivattiin. Yksi idea oli Postimäen Mäkitupalainen V.I.P-diplomi, joka maksoi 10mk. Tässä yhteydessä V.I.P tarkoitti Vico Illbyae Progressio eli menestystä kylälle Ilolassa. Diplomeja alettiin myydä Postimäellä kesäsesonkiajan avajaisissa ulkojumalanpalveluksessa 1.6.1969. Siitä lähtien Postimäen kesäsesonki on avattu ulkojumalanpalveluksella. Kesäteatterikin syntyi sillä ajatuksella, että sen tuotto ohjattaisiin kaikkineen lainan maksuun ja rakennusten korjaukseen. Kesäteatteria seurasi konsertit, radiolähetykset ja paljon muuta, joiden kaikkien tuotto meni Postimäen hyväksi. Postimäki sai puhelimen Kahvitupaan joulukuussa 1969 ja Posti lupasi Postimäelle oman erikoisleiman. (Söderling 1988, 26, 30–32; Selén 1993.)

Innokkaita talkoolaisia oli paljon. Lähes koko Ilolan kylä oli mukana pärekattotalkoissa, siivoamisessa ja rakennusten kunnostamisessa, kuten myös Porvoon nuorisoseurat. Lahjoituksena saatiin huonekaluja ja tarvikkeita tupiin.

Vuonna 1970 perustettiin erikoiskomitea ”Mäkitupalaiset”, joiden tehtävänä oli huolehtia Postimäestä. (Söderling 1988, 31, 40; Selén 1993.)

Vuonna 1972 BUF osti Fanny Ingelinin tuvan ja pari vuotta aiemmin lahjoituksena saatu Kraun aitta siirrettiin takaisin Postimäelle, jonne se oli rakennettu vuonna 1760. Se sijaitsee nykyään Areena-teatterin kyljessä. Myös Savusauna siirrettiin mäelle maantien toiselta puolelta. Seuraavana vuonna järjestettiin ensimmäinen Hantverksdagen, Käsityönpäivä, joka oli heti alusta alkaen suuri menestys. Siitä tuli perinne, vaikkakin sen suosiota epäiltiin. (Söderling 1988, 28, 32, 51; Selén 1993.)

Huhtikuussa 1975 BUF sai ostettua alueen perällä olevan Lindnäsin. Tämän jälkeen mäen tärkeimmät rakennukset olivat BUF:in omistuksessa. Seuraavana vuonna ostettiin vielä alueen ihan alkupäässä sijaitseva Sofia Forsmanin tupa Fridhem, minkä jälkeen koko Postimäki oli museoaluetta. Samana vuonna Postimäen korkeimmalle kohdalle pystytettiin lipputanko ja ensimmäinen turistiesite julkaistiin. Postimäki alueena oli valmis. Asian kruunasi vielä se, että vuonna 1978 Postimäkeä kutsuttiin yhdeksi Uudenmaan seitsemästä ihmeestä. Postimäki oli saatu pelastettua. (Söderling 1988, 50, 54, 59.)

Jo alusta alkaen oltiin oltu sitä mieltä, että Postimäki tarvitsisi oman yhdistyksen BUF:in sijasta. Vuonna 1981 se vihdoinkin perustettiin. Postbackens garantiförening rf – Postimäen kannatusyhdistys ry aloitti toimintansa vuonna 1982 hallituksella, jossa istui tuttuja ihmisiä Postimäen aikaisemmalta ajalta. (Söderling 1988, 66, 68.)

3.4 Postimäen rakennuksista

Suurin osa Postimäen rakennuksista on 1700–1800-luvun vaihteesta. Vanhin rakennus on todennäköisesti alun perin mäelle vuonna 1760 rakennettu Kraun aitta. Suurin osa rakennuksista on 1800-luvun puolelta, mutta muutama rakennus on 1900-luvun puoleltakin. (Söderling 1988, 16, 28, 32; Selén 1993.)

Postimäellä on ollut yhdeksän asuinrakennusta: Kahvitupa, Petterin aitta, Winterin tupa, Englundin tupa, Eva-tädin tupa, Lindnäs, Fanny Ingelinin tupa, Lina Sandströmin tupa ja Sofia Forsmanin tupa. Vanhin näistä on Winterin tupa vuodelta 1783 (kuva 5), ja se on myös pienin: tuvan koko vain 3 x 3 m, mutta silti siellä on asuttu vielä 1960-luvulla. Se remontoitiin 1969 ja sisustettiin 1970. Eva-tädin tupa toimi kouluna, ja alkujaan se sijaitsi Postimäen eteläpuolella, mutta se siirrettiin vuonna 1889 ylös mäelle nykyiselle paikalleen. Se on 1800-luvun alusta, ja se remontoitiin perusteellisesti vuonna 1980. (Söderling 1988, 31, 64; Selén 1993.)

Kuva 5. Winterin tupa.

Fanny Ingelinin tupa on rakennettu vuoden 1820 tienoilla. Siellä on asunut neljä polvea suutareita ennen Fanny ja Everet Ingeliniä, jotka muuttivat taloon 1940-luvulla. Fanny myi talon BUF:lle vuonna 1972, mutta hän sai asua siinä elämänsä loppuun saakka. Hän kuoli vuonna 1987. Fannyn tuvan syvennys restauroitiin suutarin verstaaksi vuonna 1982 (M. Järvinen, henkilökohtainen tiedonanto 5.5.2014), ja Museovirasto valvoi työtä. Rakennus oli siinä vaiheessa niin huonossa kunnossa, että pidettiin jonkinlaisena ihmeenä, että se yhä oli pystyssä. (Söderling 1988, 52, 69–70; Selén 1993.)

Lina Sandströmin tupa, Sepän tupa, on rakennettu vuonna 1835. Se on säästetty täysin sellaisena kuin se oli Linan pyynnöstä (kuva 6). Lina muutti kasvattityttärensä luokse vuonna 1960, mutta kävi sen jälkeen vielä useasti mökissään. Hän kuoli vuotta myöhemmin. Linan tuvan vieressä nykyisen sepän pajan kohdalla oli Räätäli-Anten talo, joka oli täydellinen kopio Sandströmin tuvasta, ja talojen välissä oli 3 metriä. Talossa asui kolme sukupolvea räättäileitä ja se purettiin 1940-luvulla. (Söderling 1988, 51, 54; Selén 1993.)

Kuva 6. Lina Sandströmin tupa sisältä.

Sofia Forsmanin tupa, eli nykyinen Fridhem, on rakennettu 1870-luvulla. Hulda Forsman peri mökin Sofian kuoltua ja asui siinä kuolemaansa saakka vuoteen 1962. Huldin jälkeiset asukkaat remontoivat rakennuksen niin, ettei sillä ole enää museaalista arvoa. Tupaa on vuokrattu sen oston jälkeen, ja nykyään se toimii konttorina. (Selén 1993; Itkonen 2006, 25.)

Englundin tuvan rakensi puuseppä Emil Siltala 1890-luvulla. Felix Englund asui tuvassa 1950-luvulle asti. Kun BUF osti sen, oli se kaikista huonoimmassa kunnossa, minkä vuoksi se remontoitiin täydellisesti vuonna 1971, jolloin se sai tyylille kuuluvan eteisen. Tuvan asukas Arthur Lunden sai asua siinä ilmaiseksi

kuolemaansa, vuoteen 1975, asti. Englundin tupa muutettiin Olkimuseoksi vuonna 1983. (Söderling 1988, 31, 44, 70; Selén 1993; Itkonen 2006, 13–14.)

Lindnäsin rakennusvuodesta ei ole varmuutta, mutta pystyssä se oli jo 1800-luvun lopulla. Se poikkeaa Postimäen rakennuksissa mm. siinä, että se on suurempi ja sillä on huomattavan suuri tontti. Rakennuksessa on kolme huonetta ja lasikuisti. Kaiken lisäksi se on maalattu keltaiseksi (kuva 7). Lindnäs on koko museoalueen ajan ollut asumiskäytössä kesäisin. (Selén 1993; Itkonen 2006, 18.)

Kuva 7. Lindnäs ja Lindnäsin ulkorakennus.

Petterin aitta eli Luhtiaitta on rakennettu 1800-luvun puolella. Se on kaksikerroksinen, ja molemmissa kerroksissa on kaksi huonetta. Aitan toisessa huoneessa on tulisija, mikä on epätavallista. Yläkerrassa on aikoinaan ollut vierashuone, jossa asui talonmies ja timpuri Alfons Kindt vielä 1980-luvulla. Aittaa on kritisoitu yläkerran porrastanteen kaiteesta, sillä siinä kuuluisi olla horisontaaliset kaiteet tai avonainen porrastasanne. (Söderling 1988, 48; Selén 1993; Itkonen 2006, 11.)

Ulkorakennuksia Postimäellä on viisi: Englundin, Lindnäsin, Fanny Ingelinin, Sepän ja Fridhemmin ulkorakennus. Englundin ulkorakennus on 1800-luvun

lopulta, mutta se on rakennettu nykyiseen muotoonsa 1920-luvulta. Vuonna 1978 sinne rakennettiin yleisöväestat. Lindnäsin ulkorakennus on uusittu 1940–50-luvuilla, jolloin sinne rakennettiin sauna ja pukuhuoneet olemassa olevan liiterin seuraksi. Sepän ulkorakennuksessa on ollut navetta, ja sen pääty sisustettiin nuorisokahvilaksi vuonna 1969, mutta nykyään se toimii varastona. Fanny Ingelinin ulkokuoneen päädyssä on kesäisin pidetty lampaita, muuten se ja Fridhemmin ulkorakennukset toimivat varastoina. Molemmat varastot ovat 1900-luvun puolella rakennettuja. (Söderling 1988, 61; Selén 1993; Itkonen 2006, 13, 18.)

Vaikka Postimäki on aito mäkitupalaisalue ja rakennukset ovat siinä paikoilla, missä ne olivat, kun niissä asuttiin, niin muutama rakennus on silti siirretty mäelle. Kraun aitta siirrettiin mäelle takaisin vuonna 1972. Samana vuonna siirrettiin Savusauna vuodelta 1900 maantien toiselta puolelta Postimäelle. Sepän paja on siirretty 1976 paikalle, jossa ennen oli Räätäli-Anten asuinrakennus (kuva 8). Se on rakennettu 1860, ja se sijaitsi ennen lähempänä tietä. Knut Sandström lahjoitti vuonna 1977 sepän työkalut pajaan. (Söderling 1988, 28, 40, 51, 58–59; Selén 1993; Itkonen 2006, 23.)

Kuva 8. Sepän paja.

Areenateatteri on Postimäen uusiin rakennus. Se rakennettu mäelle lähes täysin samaan kohtaan, missä aikoinaan sijaisi Krauvaksen maatilaa päärakennus. Areenateatteri sai katon vuonna 1979 ja pukuhuoneen 1983. (Söderling 1988, 28, 63, 70; Selén 1993; Itkonen 2006, 25.)

Kahvitupa

Kahvitupa on ollut alun perin paritupa, joka jaettiin vuonna 1920. Jäljelle jäi siis eteinen ja toinen tupa. Lähteet ovat eri mieltä siitä, onko rakennus kuulunut aiemmin Jontaksen vai Ala-Nikuksen maatalaan, mutta joka tapauksessa se on rakennettu Postimäelle. Itkonen kertoo, että tuvassa pidettiin kievaria aikoinaan, mutta Selén ei mainitse mitään asiasta. Hänen mukaansa talossa viimeisimpänä asui seppä, minkä takia tupaa kutsuttiin ennen Kahvituvaksi muuttumista Sepän tuvaksi. Itkonen puolestaan kertoo, että tuvassa asui 1931–43 herrainräättäli Mikko Laiho vaimonsa ja tyttärensä kanssa ja sodan jälkeen eräs karjalaisperhe. 1940-luvulla vuokralaisina olivat Edit ja Niilo Laurila, joten onhan mahdollista, että sen jälkeen tuvassa vielä asui seppä. (Selén 1993; Itkonen 2006, 10-11.)

Kuva 9. Kahvitupa.

Sepän tuvasta tuli Kahvitupa vuonna 1970 (kuva 9). Pohdinnassa oli, miltä sen tulisi näyttää, ja päädyttiin siihen, että sen saa sisustaa taiteilija Heimo Valve. Hän sisusti sen omalla "kainulabarokillaan", karkeilla kovaksi poltetuilla lankuilla, ruosteisilla rautasaranoilla ja yksinkertaisilla muodoilla (kuva 10). Puutavara saatiin lahjoituksena. Kahvitupa vihittiin käyttöön 27.5.1970, ja sinne tuli matkamuistomyyntiä. Kahvituvan seinillä on vielä jälkiä nupinnauloista, jotka kertovat siitä, että seinillä on ollut pinkopahvit ennen kahvilatoimintaa. (Söderling 1988, 32, 34; Selén 1993.)

Kuva 10. Kahvitupa sisältä.

3.5 Arvot Postimäellä

Museovirasto on listannut Postimäen valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (Museovirasto 2009). Myös Söderling painotti 1980-luvulla, että Postimäen arvo on sen ympäristössä. *Alkuperäisen* siitä tekee se, että rakennukset ovat niillä sijoillaan, missä ne olivat, kun ihmiset asuivat niissä. (Söderling 1988, 28.) Postimäki on siis *kulttuurimaisemallisesti arvokas* ja *aito* (kuva 11).

Kuva 11. Postimäen mäki valtatieltä katsottuna.

Suomessa on säilynyt erittäin harvoja mäkitupalaisalueita, ja Postimäki on parhaiten säilynyt esimerkki sellaisesta (Söderling 1988, 28; Selén 1993). Näin ollen Postimäki on *harvinainen*, mutta samalla *tyypillinen* ja sen vuoksi *ainutlaatuinen* omassa luokassaan. Se on *rakennushistoriallisesti arvokas* yksilö.

Suomen rakennuskanta on nuorta, vain 15 % rakennuksistamme on ennen 1950-lukua rakennettu (Tuppurainen 2003, 197). Postimäen rakennukset kuuluvat tähän vähemmistöön, minkä vuoksi jokainen sen rakennuksista on jo arvokas sellaisenaan: ne ovat *iäkkäitä*.

Postimäki on ollut koko ajan elävä mäki. Siitä ei suunniteltu museota alun alkaen ja mäen tuvissa asuttiin vielä 1980-luvulla, mikä näkyy *kerroksellisuutena* materiaaleissa ja käyttötarkoituksissa esimerkiksi Fanny Ingelinin tuvassa, jossa muovimatto peittää lankkulattian (kuva 12) ja jonka toinen kammari on sisustettu suutarin verstaaksi. Myös patina näkyy niin lattialankuissa kuin maalin rapistumisessa.

Kuva 12. Fanny Ingelinin tupa sisältä.

Viimeisenä mainittakoon, että Postimäellä on myös *sivistyshistoriallista arvoa*. Siellä on sijainnut kylän koulu, ja Postimäen oljenpunonnalla on ollut merkittävä rooli historiassa. Mäen rakennuksilla ei ole taloudellista arvoa eikä edes historiallista, mutta Postimäki on ollut merkittävä osa Porvoota ja Ilolan kylää, ja monelle sillä on yhä *tunnearvoa*.

4 POSTIMÄEN RAKENNUSTEN KUNTOARVIO

Kuntoarvioni kohde ei ole se tyypillisin kohde edes rakennusrestaurioijalle, sillä se ei ole asunto eikä kiinteistö, vaan kylmillään oleva ulkoilmamuseo, joten jouduin pohtimaan, teenkö kuntoarvion, kuntotutkimuksen vai kartoituksen. Apunani tässä pohdinnassa oli Rakennustieto-kortisto ja erityisesti tiedonjyväkortti KH 90-40053 Kiinteistön ja asunnon kunnan selvitysmenetelmiä. Vertailtuani eri menetelmiä tulin siihen tulokseen, että teen kuntoarvion, sillä havaintoni perustuvat aisteihin rakennetta rikkomatta ja kyseessä on korjaustarpeiden yleispiirteinen arviointi. Kuntotutkimus tehdään mittauksin rakennetta rikkoen ja kartoitus puolestaan keskittyy yksittäisiin vaurioihin tai ongelmiin. Kuntoarviossa olennaista on kunnossapitosuunnitelma, ja juuri sitä minulta pyydettiin tekemään. Teen havainnoistani raportin valokuvin ja pohjapiirustuksin, jotta raportin lukija näkisi saman kuin minkä itse näin. (KH 90-40053 2007, 1.)

4.1 Kuntoarvion esivalmisteluista

Ennen kuntoarvion tekoa tutustuin Rakennustieto-kortiston ohjetiedostoon KH 90-00394 Kuntotarkastus asuntokaupan yhteydessä sekä luin Kemoffin teoksen Asuinrakennuksen kuntotarkastusopas. Vaikka kohteeni ei ollutkaan asuinrakennus, niin pystyin soveltamaan näistä lähteistä saamiani tietoja itse kuntoarvion teossa, kun luin tekstiä rakennusrestaurioijan näkökulmasta.

Kuntoarviosta tulee tehdä kirjallinen sopimus tilaajan kanssa, minkä lisäksi tilaajaa pitää haastatella, sopia hänen kanssaan tarkastuksen ajankohdasta sekä lopuksi tehdä kirjallinen raportti kuntoarviosta (KH 90-00394 2007, 2). Sovimme kuntotarkastuksesta Postimäen kannatusyhdistyksen kanssa Postimäen syystalkoissa 19.10.2013 suullisesti, mutta kirjallisesti saimme sopimuksen tehtyä vasta 29.1.2014, kun seuraavan kerran näin hallitusta kevätkokouksessa. Syystalkoiden aikana keskustelimme hallitusten jäsenten kanssa, mitä he toivoivat minun tekevän ja mitä he tiesivät rakennuksista.

Lisäksi haastattelin Märta ja Björn-Olof Järvistä, jotka molemmat ovat olleet Postimäen toiminnassa mukana vuodesta 2000 lähtien. He ovat olleet rakennusten korjauksissa mukana alusta asti, joten heillä oli hyvät tiedot niiden kunnosta. Aistinvaraisella ja rakenteita rikkomattomalla menetelmällä on omat rajoituksensa ja epävarmuustekijänsä, sillä täyden varmuuden rakenteiden kunnosta saa vain rikkomalla rakenteet (KH 90-00394 2007, 2). Koska en voinut tehdä sitä, niin kaikki aikaisempi tieto rakennusten kunnosta oli minulle korvaamatonta. Lasse Skaffari oli tehnyt kuntoarvion Postimäen rakennuksista vuonna 1978, jossa todettiin, että Kahvituvan katto vuotaa luultavasti savupiipun luota, välikaton lankut ovat lahoja savupiipun kohdalta ja että päälilaudoitus nurkkalautoissa oli laho (Söderling 1988, 60). Tämä kuntoarvio oli kuitenkin sen verran vanha, että kyseinen kuntoarvio ei ollut enää ajankohtainen.

Minulla oli käytössä Museoviraston vuonna 1982 tekemä asemapiirros Postimäestä, jossa oli kaikkien rakennusten pohjapiirustus kolmea rakennusta lukuun ottamatta. Samalla kertaa oli tehty pohja-, fasadi- ja leikkauspiirros Lina Sandströmin ja Fanny Ingelinin tuvasta. Näiden piirustusten lisäksi sain käyttööni vuoden 1979 Robert Holmbergin pääpiirustukset Areena-teatterista, josta sain teatterinkin pohjapiirustuksen. Minulta jäi lopulta puuttumaan vain Fridhemmin ja sen ulkorakennuksen pohjapiirustukset.

Kemoffin teos sisältää hyvin perusteelliset ohjeet kuntoarvion tekoon valmistautumisesta itse arvioon. Voinkin suositella kirjaa kuntoarvioijan ammattia harkitsevalle. Hän ohjeistaa, että kuntoarviointi tulee suorittaa rauhassa ajan kanssa eikä ottaa toista kuntoarviointia samalle päivälle. Kemoff luettelee listassaan, mitä kaikkia välineitä kuntoarvioijalla tulee olla mukanaan, mutta itse selvisin paljon vähemmällä tavaramäärällä. (Kemoff 2012, 10-11.) Kuntoarvioijalla tulee olla mukanaan vähintään digikamera, muistiinpanovälineet eli vihko ja lyijykynä, puukko, piikki tai ruuvimeisseli, rullamitta ja tikkaat. Lisäksi kunnon taskulamppu on välttämätön vintin pimeydessä, itselläni oli sekä otsalamppu että taskulamppu. Jos on herkkä pölylle, niin kannattaa ottaa mukaan hengityssuoja, kuten myös suojalasit. Turvakengät ja työvaatteet ovat helpottavat työntekoa, kun kävelee ullakoilla ja ryömii talojen alla. Kemoff

korostaa taukojen tärkeyttä (Kemoff 2012, 10), sillä väsyneenä ei näe kaikkea, mitä pitäisi, ja keskittymiskyky alkaa herpaantumaan. Eväät ja termoskannu kannattaakin pakata mukaansa ja huolehtia siitä, ettei väsymyksen vuoksi yritä vain oikoa kuntoarviota.

4.2 Kuntoarviointi Postimäellä

Tein kuntoarvion lokakuussa 2013 useana päivänä sekä täydensin sitä huhtikuussa 2014 yhden päivän aikana. Koska kohde oli museoalue museorakennuksineen, niin kuntoarvio suoritettiin aistinvaraisesti rakenteita rikkomatta. Kaila painottaa, että museorakennus on alkuperäisdokumentti, joka tulisi säilyttää koskemattomana (Kaila ym. 1987, 4). Hänen mukaansa rakennusta ei saisi edes korjata, sillä se menettää heti arvoaan, kun jokin asia muuttuu. Tämä oli yksi syy siihen, miksi en halunnut tehdä rakenteita rikkovaa tutkimusta. Lisäksi kyse oli kylmistä rakennuksista ulkoilmamuseossa, joten kosteusmittausten arvot olisivat olleet riippuvaisia ulkoilman kosteudesta, eivätkä ne näin ollen olisi kertoneet rakenteen kosteudesta sitä, mitä oltaisi haluttu tietää. Tämän vuoksi jätin myös pintakosteusmittaukset pois.

Kaikki kohteen rakennukset olivat joko hirsi- tai puurakenteisia. Tärkein apuvälineeni olikin rautainen piikki, jolla koputtelin hirsistä ja kuulostelin, olivatko ne hyvässä kunnossa vai onntoja sisältä. Välillä valitettavasti kävi niin, että hirsi oli niin huonossa kunnossa, että piikki meni siitä läpi, mutta toisaalta silloin sain tietooni sen, että hirsi on vaihdon tarpeessa.

Kuntoarvio suoritetaan rakennuksen ulkopuolelta sisälle päin ja alhaalta ylöspäin. Ohjetiedosto KH 90-00394:n ja Kemoffin järjestys poikkeavat hieman toisistaan, mutta periaate on sama (KH 90-00394 2007, 4–6; Kemoff 2012, 4–6). Ensiksi tarkastellaan rakennuksen ympäristöä, maanpintaa, perustuksia, ulkoseiniä, ikkunoita, ovia ja kattoa, jonka jälkeen siirrytään sisätiloihin. Sisällä järjestys kääntyy ylhäältä alaspäin, ja tarkastuksen ensimmäisiksi kohteiksi pääsevät ullakko, yläpohja, sisäkatto, ulkoseinät ja ikkunat sisältä päin, väliseinät ja alapohja. Märkätilat ja tulisijat tarkastetaan vielä erikseen, tosin

Postimäellä ei ole yhtään käytössä olevaa tulisijaa ja märkiä tilojakin löytyy vain kolmesta rakennuksesta, mutta ei Kahvituvasta. Talotekniikka eli lämmitys, vesi- ja viemärlaitteet sekä sähköistys olivat myös vähemmällä huomiolla. Kahvitupaan tulee vesi sekä sähkö, mutta viemäriä siellä ei ole. Jokainen löydetty epäkohta tai riskirakenne valokuvattiin, merkittiin pohjapiirustukseen sekä kirjoitettiin vielä sanallisesti muistiin. Lopulliseen raporttiin liitetään nämä valokuvat ja pohjapiirustuksen merkinnät, jotta myös kuntoarvion lukijat löytävät kyseiset epäkohdat ilman, että kuntoarvioija on paikalla.

Valitsin Kahvituvan esimerkkirakennukseksi, koska Kahvitupa on Areenateatterin ohella yksi tärkeimmistä rakennuksista Postimäellä. Siellä toimii kesäisin kahvila ja myymälä, minkä vuoksi on tärkeää pitää se hyvässä kunnossa. kuntoarviota tehdessä huomasin, että se on yksi niistä rakennuksista, joka vaatii eniten toimenpiteitä.

Kahvituvan ulkoseinät ovat hyvin huonossa kunnossa. Lahoa löytyi alimmista hirsistä runsaasti kolmelta seinältä, joista yhdeltä pitkältä seinältä lahoa löytyi jopa kahdeksan hirren pituudelta. Muuten Kahvitupa oli suhteellisen hyvässä kunnossa. Ullakko ja yläpohja pitää vielä tarkastaa hiekan poistamisen jälkeen.

Rakennuksen ympäristö, maanpinnan korkeuserot ja perustukset

Rakennus sijaitsee museoalueen läntisellä reunalla loivassa rinteessä lähes pohjois-eteläsuuntaisesti. Rakennuksen pohjoisen ja luoteen välinen pääty on maan tasalla maanpinnan viettäessä jyrkästi länteen ja etelään päin. Pohjoisen ja luoteen välinen päätyseinä on siten suurimmalla kosteusrasituksella, mutta juuri päädyn kohdalla on tasaista, joten kosteusrasitus ei ole vaaraksi.

Rakennuksen luoteisnurkan kohdalla on kasvillisuutta, joka osuu seinään. Se varjostaa jo muutenkin pimeää nurkkaa, mikä saattaa aiheuttaa kosteusriskin rakenteisiin. Lännen ja lounaan välisen pitkänseinän vierustalla on kasvillisuutta, joka kerää kosteutta seinään, kuten on myös etelän ja kaakon välisen päätyseinän lähellä.

Pohjoisen ja luoteen välisen päätyseinän kohdalla on havaittavissa alapohjan hirsirakenteen lahoamista hirren eteen laitetun laudan takana. Samalla seinällä on lahonnut yksi alapohjan hirrenpäätty alareunastaan ja luoteisnurkan alapohjan hirrenpäätty yläreunastaan (kuva 13). Rakennuksen kiviset perustat ovat hyvässä kunnossa. Sen verran, mitä ryömintätilassa mahtui ryömimään, niin puiset rakenteet näyttivät hyviltä myös alhaalta päin. Tuvan puolelta pääsi maakellariin, joka oli uusi rakennelma ja hyvässä kunnossa. Se ei yltänyt ulkoseiniin saakka, joten en päässyt tutkimaan hirsien kuntoa maakellarin kautta. Tuuletuskanava on auki ja toimii.

Kuva 13. Luoteisnurkassa hirren pää on lahonnut yläpuolelta.

Rakennuksessa ei ole sadevesikouruja muuta kuin sisäänkäynnin yläpuolella eikä siinäköän kohdalla syöksytoria. Rakennuksessa ei tiettävästi ole salaojajärjestelmää eikä poistokaivoja. Minun nähdäkseni niitä ei edes tarvita.

Ulkoseinät

Pohjoisen ja luoteen välisellä päätyseinällä on nähtävissä lahoja ja kosteita lautojen alapäitä. Laudoituksessa näkyy myös mustaa homekasvillisuutta, joka kertoo lähi-ilmaston kosteudesta, mutta ei vahingoita puuta (Kaila 2007, 347). Uusi laudoitus on laitettu vuonna 2012 suojaamaan rakoja (M. Järvinen, henkilökohtainen tiedoksianto 13.8.2013).

Kuva 14. Seinä aaltoilee vertikaalisesti.

Lännen ja lounaan suuntaisen pitkänseinän hirret aaltoilevat vertikaalisesti monestakin kohtaa, eli seinät eivät ole suorat ja runko on vaarassa (kuva 14). Seinän hirrenpäitä suojaavassa laudoituksessa on vihreää levä- ja mustaa homekasvillisuutta. Kumpikaan niistä ei vahingoita puuta, vaan ne kertovat lähiympäristön kosteudesta (Kaila 2007, 347). Suojalaudoituksen alla on

huomattavissa alimmaisen hirrenpään olevan lahonnut alareunastaan. Seinän alin hirsi perustuksen kiviä vasten on lahonnut alareunastaan, sillä vesi on valunut sementin ja hirren väliin eikä ole päässyt pois (kuva 15). Myös sen yläpuolella olevat kaksi hirttä vaikuttavat ontoilta ja lahoilta. Lounasnurkan lähetyvillä neljänneksi alin hirsi on laho ainakin yhden metrin pituudelta. Sisäpuolelta tarkastettuna alin hirsi on laho, toiseksi alimmassa hirressä lahoa on hirren alaosassa ja kolmanneksi alimmassa hirressä näkyy hyönteisten jättämiä jälkiä.

Kuva 15. Vesi on päässyt sementin ja alimman hirren väliin.

Etelän ja kaakon välinen päätyseinän laudoitus vaikuttaa hyvältä. Laudoitus on käännetty ympäri viisi vuotta sitten (M. Järvinen, henkilökohtainen tiedoksianto 9.5.2014). Laudoissa näkyy mustaa homekasvillisuutta, muttei kosteutta. Laudoituksen takana oleviin hirsiiin ei pääse käsiksi ulkopuolelta. Päädyssä on ollut muurahaisia ainakin kesällä 2013. Sisäpuolella vanerilevyt peittävät neljännesosan seinästä (kuva 16). Vanerilevyjen takana ei ole kuin alimmainen hirsi (B.-O. Järvinen, henkilökohtainen tiedoksianto 13.8.2013). Vanerilevyjen yläpuolella olevissa hirren alareunassa on lahoa. Lounaisnurkassa pääsin kokeilemaan hiukan vanerilevyn takana olevaa hirttä ja se oli laho. Lounaisnurkat hirret ovat muutenkin lahoja nurkan kohdalta. Päätyikkunan

itäpuolella sijaitsevan avainnaulakon ja tukipuun välissä olevassa hirressä on alaosassa lahoa.

Kuva 16. Vanerilevyt päätyseinässä.

Kaakkoisnurkan hirsien päitä suojaavassa laudoituksessa on mustaa home- ja vihreää leväkasvillisuutta. Suojalaudat ovat lahoja, mutta laho ei ole märkää, tosin laudat eivät suojele enää hirrenpäitä (kuva 17).

Kuva 17. Nurkkaa suojaava laudoitus on lahoa alapäästä, ja siinä näkyy mustaa homekasvillisuutta.

Idän ja koillisen välisellä pitkällä seinällä olevat hirret ovat pahasti lahonneet. 6 alinta hirttä ovat alareunastaan hyvin lahoja, ja niin on myös 7. ja 8. alimpien hirsien alareunat (kuva 18). Sisäpuolelta seinää pääsi tutkimaan vain uunin ja astiahyllyn välistä, jossa kaksi alinta hirttä olivat sisäpuoleltakin lahoja. Seinässä kiinteästi oleva astiakaappi esti järjestelmällisen hirsien tutkimisen, mutta hyllyn alapuolella 3 alinta hirttä olivat lahoja. Nurkassa oli seinän alaosaan laitettu vanerilevy kolmasosaan seinän korkeudesta, eikä taakse ei päässyt katsomaan. Lisäksi seinässä oli kiinni tukipuu. Ulkopuolella hirsien välissä oleva turve on myös kostea, mikä on saattanut aiheuttaa lahovauriota. Seinässä on nähtävissä mustaa homekasvillisuutta. Sisäänkäynnin vasemmalla puolella olevat hirrenpäitä suojaavat laudat ovat lahoja, eivätkä ne enää suojaa hirrenpäitä. Itse hirrenpäätkin ovat lahoja.

Kuva 18. Hirsien ala- ja yläreunat ovat lahoja.

Eteisen ulkolaudoituksessa eli pohjoisen ja luoteen välisessä päätyseinässä näkyy sisältä päin tummia kosteuden aiheuttamia läikkiä, muttei pehmyyttä. Laudoituksessa on havaittavissa selkeitä rakoja, minkä vuoksi uusi

ulkolaudoitus tehtiin vuonna 2012. Päätyseinässä on nähtävissä hyvin laho, mutta kuiva lauta.

Tuvan puolella hirsissä on nähtävissä nupinnaulojen jälkiä, mikä kertoo, että seinissä on ollut pinkopahvitus.

Ikkunat, ovet ja vesikatto

Lännen ja lounaan välisellä pitkällä seinällä sijaitsevan ikkunan maali on rapissut ja lohkeillut pois (kuva 19). Kitit näyttävät olevan hyvässä kunnossa. Samoin on etelän ja kaakon välisen päätyseinän ikkunan kanssa. Tilanne on sama myös sisäpuolella. Ulko-ovi on vanha, mutta kunnossa. Eteisen ja tuvan välisessä ovesa on maali kauniisti krakeloitunut ja kaunis juuri sellaisenaan.

Kuva 19. Ikkunankarmien maali on rapissut pois.

Vesikate ja räystäät ovat hyvässä kunnossa.

Rakennuksen sisätilat: ullakko, väliseinät ja lattia

Ullakolla on eristeenä oljen sekaista hiekkaa n. 30 cm:n verran, minkä vuoksi en päässyt tekemään kuntoarviota. Rakennuksen seinät ovat kovan painon alaisena, mikä näkyy jo seinän hirsien aaltoiluna. En uskaltanut sen vuoksi rasittaa seiniä menemällä ullakolle lisäpainoksi. Ullakko vaikutti kuivalta, mutta sen vauriot tulee tutkia, kun hiekka on poistettu. Yläpohjan päällä on hiekkaa eikä sen kuntoa pääse tarkastamaan ullakolta käsin.

Tuvan sisäänkäynnin luona sisäkatossa on lahoa ja kahdessa kohtaa tummia läikkiä, mutta ne ovat kovia. Savupiipun nurkan kohdalla laudassa on lahoa ja tummuutta, mutta muualta on kovaa (kuva 20). Katossa on näkyvissä tummentumia lähellä etelän ja kaakon välisen päätyseinän ikkunaa ja lounaisnurkan lähetyvillä. Tummentuvat ovat kovia. Katossa ja kattopalkeissa on havaittavissa kauttaaltaan valkoisia läikkiä, jotka eivät ole hometta, vaan todennäköisesti kalkkia. Katossa näkyy myös nupinnaulojen jälkiä, mikä kertoo siitä, että tuvan puolella on katossakin todennäköisesti ollut pinkopahvi.

Kuva 20. Savupiipun nurkassa olevan laudan alla on pehmeää lahoa.

Eteisen ja tuvan välisessä seinässä, oven länsipuolella, on kahdessa alimmaisessa hirressä paljon lahoa (kuva 21). Kolmanneksi alimmassa hirressä on myös lahoa, muttei niin paljon kuin sen alapuolella olevissa. Lahoa löytyy varaston puolelta myös, muttei niin paljon kuin tuvan puolelta.

Kuva 21. Tuvan luoteisnurkassa on lahoa niin pitkällä kuin väliseinälläkin.

Idän ja koillisen välisen seinän sekä uunin välissä on irtonaista laastia, tiilenpaloja ja hiekkaa.

Eteisen lattiassa on nähtävissä kuiva kosteusläikkä varaston oven luona. Varastossa on myös kuivia kosteusläikkiä. Varaston lounaisnurkassa on hiiren jätöksiä.

Tuvan puolella kosteusläikkä löytyy jääkaapin ja myyntitiskin edestä sekä lännen ja lounaan välisen pitkän seinän luota lähellä lounaisnurkkaa. Vain jääkaapin edessä oleva kosteusläikkä on märkä, muut ovat kuivia. Jääkaapin kosteusläikkä on tullut pakastinlokeron sulatusvedestä, kun siirsin jääkaappia kuntoarviota tehdessäni. Tuvan luoteisnurkassa sekä lännen ja lounaan suuntaisen ikkunan alla on hiiren jätöksiä (kuva 21), kuten myös kaunista patinaa lattialankuissa.

Rakennuksessa ei ole märkätiloja eikä kosteita tiloja. Rakennuksen tulisija ei ole käytössä, ja ulkoisesti se on hyvässä kunnossa. Rakennuksessa ei ole lämmitystä.

Rakennukseen tulee vesi sisälle, mutta viemäriä ei ole. Likavesi valuu putkia pitkin rakennuksen lounaisnurkalle ja siitä sitten ulos rinteeseen (kuva 22). Tasossa lavuaarin alapuolella on vanhoja kosteusläikkiä.

Kuva 22. Viemärin vesi valuu ulos rinteeseen.

Rakennukseen tulee sähköt, ja sähkökaappi sijaitsee kaakkoisnurkassa. Sähköjohdot ja katkaisimet ovat ehjiä ja kunnossa.

5 POSTIMÄEN RAKENNUSTEN KORJausehdotus

Museorakennusten korjaamisessa pitää olla huomattavasti hellävaraisempi kuin tavallisten asuinrakennusten korjaamisessa. Jokainen muutos rakennuksessa on pois rakennuksen autenttisuudesta. Siksi onkin parempi korjata liian vähän kuin liian paljon, ja tällä tavalla toimiminen säästää rahaakin. (Kaila ym. 1987, 4; Passoja 2003, 26.)

5.1 Korjaustarpeet

Alustavan yhteenvedon kuntoarviosta (KH 90-00394 2007, 2) toimitin Postimäen kannatusyhdistyksen hallitukselle vuosikokouksessa 29.1.2014. Suullisen yhteenvedon sijasta tein sen kirjallisena, sillä ruotsin kielen taitoni on selkeästi parempi kirjoittaessa kuin puhuessa. Tässä yhteydessä en käsittele koko Postimäen korjaustarpeita vaan pelkästään Kahvituvan, jonka kuntoarvion esitin aiemmin.

Maanpinta, perustukset ja kasvisto

Pohjoisen ja luoteen välisen päätyseinän kohdalta tulisi maantasoa mataloittaa n. 50 cm:n levyisen kaistaleen verran 10 cm syvemmäksi, jotta päätyseinään kohdistuva kosteusrasitus paranisi. Maantason madaltamisen yhteydessä olisi hyvä tarkistaa laudan takana olevan hirren kunto. Epäilen, että se on lahonnut vain alaosasta, jolloin maata vasten olevan hirren ja maan välille olisi hyvä laittaa tuohta tai bitumihuopaa. Sama toimenpide riittää samalla päätyseinällä olevalle hirrenpäälle. Luoteisnurkassa olevaa hirrenpäädyn yläpuolta olisi hyvä suojata laittamalla tuohta hirrenpäädyn päälle. Kasvillisuutta tulisi vähentää nurkkien ja seinien kohdalta noin yhden metrin leveydeltä.

Sadevesikourut ja ulkolaudoitus

Kahvituvassa ei todennäköisesti ole ollut sadevesikouruja aikaisemminkaan, ja koska kyse on museorakennuksesta, niin en näe niitä välttämättömiksi hankkia nytkään. Ne voisivat kyllä auttaa pitkien seinien kunnossa pysymistä, sillä yksi syy niiden huonokuntoisuuteen on sateen aiheuttama kosteus. Sisäänkäynnin yläpuolella on teräksinen sadevesikouru, mikä voisi olla hyvä vaihtoehto tässäkin tapauksessa. Jos haluaa esteettisemmän vaihtoehdon, niin silloin puiset sadevesikourut voisivat olla silloin hyvä idea.

Museorakennuksessa saa olla lahoa, kunhan se ei ole rakenteelle vaaraksi. Näin ollen pohjoisen ja luoteen välisen päätyseinän laudoitukselle ei tarvitse tehdä mitään, sillä maantason alentaminen ja kasvillisuuden poisto luoteisnurkalta auttavat estämään lahon etenemistä. Nurkkia suojaavien lautojen alapäätt voi uusida osapaikkauksella, jotta ne toteuttaisivat funktionsa, mutta kokonaan niitä ei tarvitse vaihtaa.

Alimpien hirsien vaihtaminen ja paikkaus

Rakennuksen hirsiseiniin kohdistuu suuri paino katon yläpohjassa olevan hiekan vuoksi. Hiekka on kuitenkin osa rakennukseen kuuluvaa rakennusteknistä historiaa, minkä takia suosittelen, että hiekkaa ei poisteta kokonaan rakennuksen yläpohjasta. Hiekka pitää kuitenkin poistaa kokonaan ennen hirsikertojen vaihtamista ja paikkaamista, jotta samalla pystyy tarkistamaan yläpohjan kunnon.

Rakennuksen kaikissa hirsiseinissä on selvästi lahoa seinän alaosissa. Hirsien lahojen laajuutta ei voi tietää tekemättä rakennetta rikkovia toimenpiteitä, mutta hirsiiin on tehtävä ainakin osapaikkauksia ja myös kokonaisten hirsien vaihtoja. Rakenteiden lahouden suuruus selviää lopullisesti vasta itse korjaustyötä tehdessä. Museoviraston korjauskortistossa on hyvin esitetty, kuinka hirsiiä voi paikata eri tavoin ja kuinka kengitys eli alimman hirsikerran vaihtaminen

tapahtuu. Hirsitalon rungon korjauskortti löytyy Museoviraston Internet-sivuilta .pdf-muodossa.

Lännen ja lounaan välisellä pitkällä seinällä riittää toivon mukaan hirren osapaikkaukset, mutta voi olla, että alin hirsi joudutaan vaihtamaan kokonaan. Etelän ja kaakon väliseltä päätyseinältä puuttuu kolme koko päädyn pituista hirttä, eli ne joudutaan ainakin laittamaan sinne. Ikkunan idän puolelle joutuu vielä lisäksi asentamaan 2–3 hirttä. Idän ja koillisen välisellä seinällä on pahin tilanne. Siellä kokonaisia hirsiiä joudutaan vaihtamaan vähintään viisi ja sen lisäksi on tehtävä hirsien osapaikkauksia.

Eteisen ja tuvan välisen sisäseinän hirret on tutkittava tarkemmin rikkomalla rakenteita. Hirret vaativat ainakin osapaikkauksen, mutta on mahdollista, että ne joudutaan vaihtamaan. Se tosin onnistuu samalla, kun vaihdetaan tai paikataan ulkoseinän hirsiiä.

Vanhoja hirsiiä on mahdollista saada Sannaisten sahalta Robert Johanssonilta, ja suosittelisinkin niiden käyttöä täysin uusien sijaan, jotta museoalueen esteettisyys säilyisi. Jos vanhoja hirsiiä ei ole saatavilla, niin voi hirret käsitellä rautasulfaatilla, joka toimii hirren homeensuojana, mutta samalla harmaannuttaa hirttä nopeammin. Alimman hirsikerran kohdalla tulee huolehtia, että joko hirret jäävät ulommaksi kuin perustuskivet tai tehdään puinen tippalista perustuskivien päälle huolehtimaan, ettei vesi jää makaamaan kivelle hirttä lahottamaan. Alimman hirren lahoamiseen on vaikuttanut perustuksissa olleen sementin ja alimman hirsikerran väliin jäänyt vesi, joka ei ole päässyt pois.

Ullakon ja yläpohjan tarkistaminen

Ullakolle en päässyt hiekan vuoksi enkä uskaltanut rasittaa seiniä sen enempää kuin ne ovat jo nyt rasittuneet, minkä vuoksi ullakon vauriot tulee tutkia, kun hiekka on poistettu. Yläpohjan kunto tulee tarkastaa samalla erityisesti savupiipun kohdalta.

Tuvan puolelta savupiipun nurkan luona sijaitseva lauta tulee poistaa ja tarkastaa, onko lahoa myös laudan alla. Jos näin on, tulee kosteuden syy selvittää ja poistaa. Laudan ja katon kosteus saattaa johtua hiekasta, joka ei pääse kuivumaan. Tarpeen vaatiessa lauta tai laudat on vaihdettava. Katon tummat, mutta kuivat läikät eivät vaadi toimenpiteitä.

Tuhoeläimet ja -hyönteiset sekä siivoaminen

Kesällä 2013 etelän ja kaakon välisessä päädyssä oli muurahaisia. On siis mahdollista, että yksi hirsistä syönyt tuholainen on muurahainen. Sitä voi häätää erityisillä myrkyillä, mutta myös kaneli, suola tai ruokasooda voivat auttaa. (Kaila 2007, 368.) Hiirten metsästämiseen suosittelen hiirenloukkuja asetettavan varastoon ja tuvan puolelle esimerkiksi keittiöön.

Paikkojen siistinä pitäminen ja elintarvikkeiden tiiviissä astioissa säilyttäminen auttavat myös tuholaisten torjuntaan. Kosteuden torjuntaan puolestaan auttaa turhan roskan siivoaminen, esimerkiksi uunin ja seinän välisestä raosta.

Viemärointi

Laissa ympäristösuojelun muuttamisesta sanotaan, että "muut kuin vesikäymälän jätevedet voidaan johtaa puhdistamatta maahan, jos niiden määrä on vähäinen eikä niistä aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa" (Laki ympäristösuojelun muuttamisesta 196/2011, 27b§). Näin ollen kahvilan kohdalla ei ole lain velvoittamaa syytä muuttaa asiaa, mutta tehdessä muita viemärointeja voisi tämänkin muuttaa samalla.

5.2 Korjaussuunnitelma

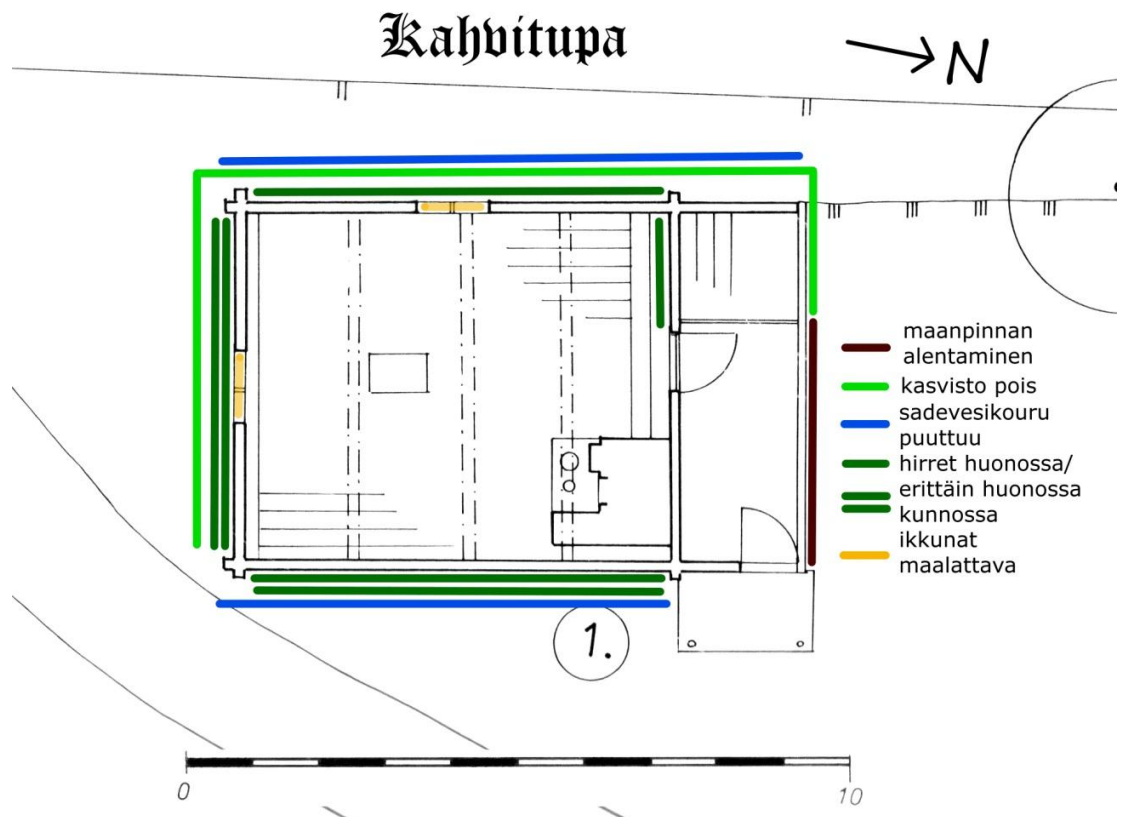
Tärkein ja kiireellisin Kahvituvan korjauksessa olisi alimpien hirsikertojen vaihtaminen ja paikkaaminen. Sen ajankohdaksi suosittelen jo tätä kesää, mutta jos se ei taloudellisesti ole mahdollista, niin viimeistään ensi kesänä. Yksi

tärkeimmistä asioista olisi tyhjentää ullakko hiekasta ja tarkastaa samalla ullakon sekä yläpohjan kunto.

Maanpinnan alentaminen olisi hyvä tehdä tänä kesänä. Se auttaa heti rakennuksen kosteusrasitukseen ja on helppo toteuttaa. Maanpinnan alentamisen yhteydessä saa tarkastettua samalla maata vasten olevan hirren kunnan, joka tällä hetkellä on laudan takana piilossa. Hirren ollessa pahasti lahonnut, suosittelen sen paikkausta tai vaihtamista.

Kasviston poistamisella talon ympäriltä ei ole kiirettä, mutta koska se on helppo toteuttaa, niin senkin voi tehdä jo tänä kesänä. Ikkunoiden puukarmien hiominen ja maalaaminen voidaan toteuttaa hirsien vaihdon yhteydessä, sillä ikkunat pitää ottaa sen yhteydessä joka tapauksessa pois.

Sadevesikourujen asentamisella ei ole kiirettä. Se voidaan toteuttaa tai olla toteuttamatta seuraavan viiden vuoden sisällä. Nurkkia suojaavien laudoitusten paikkaaminen voidaan suorittaa seuraavan kolmen vuoden sisään. (Kuva 23.)

Kuva 23. Korjaussuunnitelma pohjapiirustuksessa.

Jokavuotisia toimenpiteitä on kasvillisuuden poissa pitäminen kosketusetäisyydellä ulkoseinästä, kuten myös muurahaisten ja hiirten torjunta. Tärkeää olisi myös vesikaton tarkastaminen vuosittain vesivahinkojen välttämiseksi. Kosteutta ei saisi päästä rakenteisiin, tai jos rakenteet kostuvat, niin tärkeää olisi, että ne myös pääsevät kuivumaan. Riskikohtien tarkkailu ja havainnointi joka kesä estävät suurempia vahinkoja. Suosittelisinkin, että yksi henkilö ottaisi vastuulleen rakennusten tarkastamisen vuosittain, jotta lahon eteneminen huomattaisiin ajoissa.

5.3 Apua korjausten rahoittamiseen

Postimäen museo- ja kulttuurialue on Postimäen kannatusyhdistyksen ylläpitämä ja omistama museo, eikä se näin ollen kuulu Porvoon museon alaisuuteen. Koska Postimäki ei ole koko vuotta auki, niin se ei saa myöskään valtionavustusta. Olen tähän koonnut eri avustuksia, joita Postimäen kannatusyhdistys voi hakea rakennusten korjaamista varten.

Museovirasto myöntää rakennusten entistämistä avustuksia juuri kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten konservointiin sekä restaurointiin, ja sitä voi hakea lokakuun loppuun mennessä. Näitä avustuksia jaetaan kohteisiin, joissa korjauksessa tarvitaan restaurointitaitoa ja Museovirasto valvoo niin työtä, hoito- ja korjaussuunnitelmia kuin myös materiaaleja ja työtapoja. Tämän vuoksi avustusta ei saa jälkikäteen. Korvauksiksi käyvät työ- ja materiaalikustannukset. (Museovirasto 2014a; Ympäristöministeriö & Museovirasto 2014a.)

Museovirastolta voi hakea myös museoiden harkinnanvaraista valtionavustusta, sillä Postimäki ei kuulu museolain piiriin eikä näin ollen saa lakisääteistä valtionosuutta (Museolaki 3.8.1992/729). Tukea myönnetään mm. museorakennusten korjaussuunnitelmiin ja -töihin, ja sitä haetaan lokakuun lopussa. Avustusta ei saa jälkikäteen, ja se korvaa työ- ja materiaalikustannukset. (Museovirasto 2014b; Ympäristöministeriö & Museovirasto 2014a.)

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta eli ELY-keskukselta voi hakea harkinnanvaraista valtionavustusta mm. rakennusperinnön hoitoon. Hakuaika on joka syksy yleensä lokakuun loppuun asti, ja korvauksiksi käyvät rakennusten entisöinti- ja korjaustyöt sekä materiaalit. (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2013; Ympäristöministeriö & Museovirasto 2014a.)

Maaseudun kehittämissyhdystys SILMU ry on yksi Suomen LEADER-ryhmästä, ja nimensä mukaisesti sen tavoitteena on kehittää maaseutua (SILMU 2013a). SILMU ry:ltä voi hakea yleishyödyllistä investointihankkeen rahoitusta mm. ympäristö- ja kulttuurikohteiden parantamiseen sekä kylän yhteisen rakennuksen ja/tai rakenteiden rakentamiseen ja korjaamiseen. Yleishyödylliseksi investoinniksi hanke katsotaan, jos se on viiden vuoden päästä samassa käytössä, mihin tuki oli myönnetty (SILMU 2013b). Tuen haulla ei ole erityistä hakuaikaa, vaan tukea voi hakea koko ajan. SILMU ry auttaa hakemusten valmistelussa, jossa voi mennä aikaa 2–6 kuukautta. (SILMU 2013c.) Kahvitupa ja Areena-teatteri ovat kylän yhteisiä rakennuksia, joita voisi hyvinkin saada korjatuksi tällä tuella. Toisaalta koko Postimäki on yksistään tärkeä kulttuurikohde ja koko kylän yhteinen mäki, jolle voi hakea tukea sen säilymistä ajatellen.

SILMU ry:llä on yhtenä hankkeena rakennusperinteen vaaliminen, ja kyseinen hanke etsii koulutuspaikkoja, joissa he voisivat pitää käytännön kursseja tai neuvontatilaisuuksia. Hanke toivoo kohteikseen vanhoja rakennuksia, joiden korjaamiseen tarvitaan restauroijaa tai muuta perinnerakentamisen asiantuntijaa. (Perinnerakentaminen 2014.) Myös kansalaisopistot järjestävät usein kursseja perinnerakentamisesta ja tarvitsevat kohdetta kurssien pitämiseen. Tähän tarkoitukseen Postimäen museorakennukset sopisivat erinomaisesti. Esimerkiksi hirsitalojen kengitys olisi varmasti kiinnostava projekti heille esitettäväksi.

Porvoon Aktiasäätiö on tukenut Postimäkeä kahtena edellisenä vuotena (Postbackens Garantiförening rf 2013, 3). Aktiasäätiö tukee mm. kulttuurin ja kotiseututyön toimijoita Porvoon alueella ja tukea haetaan joko 20.4. tai 20.11. Tukea kannattaa ehdottomasti hakea tulevinakin vuosina, ja

käyttötarkoitukseksi voisi toiminnan lisäksi laittaa esim. Lindnäsin ulkorakennuksen kunnostamisen kesäresidenssiä varten. (Aktiasäätiöt 2014.)

Alan oppilaitokset ovat myös kiinnostuneita Postimäen kaltaisista kohteista, joissa he voivat tehdä alan työtä aidossa ympäristössä. Porvoon seudulla alan oppilaitoksia ei ole, mutta esim. Metropoliassa Tikkurilan toimipisteessä voi opiskella interiööri-konservointia, ja alan opiskelijoita voisi kiinnostaa kunnostaa Lina Sandströmin tai Fanny Ingelinin tuvan sisäosia. (Metropolia 2014.)

Kouvolassa on kaksi eri oppilaitosta, josta voisi löytyä apuvoimia Postimäelle. Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa voi opiskella restauroijaksi, ja he ovat erityisesti kiinnostuneet rakennusten sisäosista. (KYAMK 2014.) Kouvola seudun ammattiopistossa koulutetaan artesaaneja, joiden koulutusohjelmaan kuuluu mm. rakennusosien restaurointi, joten sielläkin saatettaisiin olla kiinnostuneita. (KSAO 2014.)

5.4 Ideoita Postimäen hyväksi

Postimäen nimessä mainitaan posti, mikä tietenkin tuo mieleen postikortit ja -merkit. Yksi tapa tuoda esille Postimäen historiaa osana postinkuljetusta olisi erikoisleiman hankkiminen. Sellainen on hankittu Postimäelle jo 1970-luvulla, mutta Itellalta saa tilata uuden erikoisleimankin, jos entinen ei ole tallessa. Edellytyksenä erikoisleiman saamiseen on vain, että kyseisessä paikassa myydään postikortteja ja postimerkkejä. Postikortteja Postimäellä on jo ja uusia voisi hyvinkin hankkia. Postimerkkejä ei tähän mennessä ole myyty, mutta ne voisi ottaa myyntiin. Erikoisleimaa pitää anoa vähintään neljä kuukautta ennen aiottua aloittamista, ja ympärivuotinen leima maksaa ensimmäisenä vuotena 1 000 € ja seuraavina 800 €. Erikoisleimaa ei siis ehtisi hankkia tänä kesäksi eikä se ole ihan ilmainen, mutta uskoisin, että se toisi Postimäelle sopivaa erityisyyttä. Halutessaan voisi samalla harkita omakuvapostimerkin hankkimista (Posti 2014; Itella 2014.)

Sepän ulkorakennuksessa on suuri määrä päreitä jäänteinä pärekaton teosta. Niitä kannattaa tietenkin käyttää hyväksi korjattaessa pärekattoja ja päreseiniä,

mutta niitä voisi myös myydä Postimäen rakennusten kunnostamisen hyväksi. Päreisiin voisi maalata tervalla tai vaikka punamullalla tekstin "Postbacken" vanhahtavalla fontilla, ja laittaa hinnaksi 2 €. Päreet jo itsessään ovat kauniita ja kevyitä ottaa mukaan, joten ne voisivat olla hyvä myyntituote.

Postimäen perinteisillä Käsityöpäivillä heinäkuussa voisi keittää punamultaa sekä maalata sillä rakennuksia. Sitä voisi myydä myös halukkaille pientä korvausta vastaan. Ikkunoiden korjaaminen, eli lasiruutujen vaihto, ruutujen paikoilleen naulaus, kittaus ja lopuksi maalaus, on myös aina mielenkiintoista katseltavaa. Tämän tapaisella työnäytöksellä saisi ikkunoita laitettua ja tietoa jaettua eteenpäin. Pärekaton ja -seinän teko kiinnostaa yhä vieläkin ihmisiä, sillä sekin taito alkaa olla katoava luonnonvara. Tämän vuoksi Käsityöpäivillä voisi ihan hyvin tehdä päreitä, ja rakentaa joko pärekattoa tai -seinää.

6 LOPPUTULOKSET

Rakennussuojelukomitean mietinnössä sanotaan: "vain sellaista suojellaan, joka koetaan arvokkaaksi" (Rakennussuojelukomitea 1974, 9). Mikä sitten on arvokasta? Sitä olen pohtinut lähes neljä vuotta.

Kun olin vaihdossa Ruotsissa Gotlannissa, ihastuin ruotsalaisten järjestelmälliseen tapaan tuoda rakennusten arvoja esille. Kaipasin samaa Suomessa, minkä vuoksi aloinkin aikoinaan restaurointiarvoista opinnäytetyötä tekemään. Nyt tässä opinnäytetyössä sain pohtia arvoja konkreettisesti kohteessa. Postimäki ei ole taloudellisesti arvokas, mutta se on arvokas niin monella muulla tavalla. Postimäen mäki on merkittävä osa Kuninkaantien kulttuurimaisemaa, minkä vuoksi jo pelkkä ajatuskin siitä, että moottoritie olisi vedetty sen ylitse, kauhistuttaa. Ennen Postimäkeä en ollut nähnyt mäkitupalaisaluetta muuta kuin kirjoissa, mutta syykin selvisi tätä työtä tehdessä: yhtä hyvin säilynyttä mäkitupalaisaluetta ei ole Suomessa. Postimäki on siinä mielessä rakennushistoriallisesti merkittävä, ainutlaatuinen, harvinainen ja tyyppinen samalla kertaa. Kaiken lisäksi mäki on aito ja alkuperäisellä sijainnillaan. Taloudellisesti ajatellen moottoritiestä olisi ollut ehkä enemmän hyötyä, mutta sitä kokemusta, minkä mäki tuo kävijälleen omalla aitoudellaan, ei pystytä korvaamaan rahalla.

Suomen hallituksen hyväksymässä arkkitehtuuripoliittisessa ohjelmassa vuodelta 1999 todetaan, että rakennetusta ympäristöstä näemme tänä päivänä, mitä eri aikoina on arvostettu (Tuomainen 2001,184; Passoja 2003, 21).

Kulttuurin ja kehityksen maailmankomission raportissa (1995) sukupolvien välinen yhteys luetaan yhdeksi ihmiskunnan perusarvoista. Kulttuuriympäristöt, muistot maisemassa, ovat tämän yhteyden fyysisiä ilmaisuja. (Tuomainen 2001,184.)

Postimäki tuo meille tänä päivänä eilispäivän arvot ja mahdollistaa meidän kokea sen fyysisesti paikan päällä eläen sen. Silti mietin, arvostaisivatko alkuperäiset Postimäen asukkaat sitä, miltä mäki näyttää tänä päivänä? Olisivatko he tehneet samalla tavalla, jos yhä olisivat elossa ja asuisivat

tuviissaan? Onnistuiko Ralf Söderling toiveissaan pitää mäki elävänä kuolleen museon sijasta? Haluan uskoa niin. En usko, että entiset asukkaat olisivat kritisoineet tapaa korjata rakennuksia, sillä pääasia oli pitää rakennukset pystyssä ja säästää Postimäki tuleville sukupolville. Kuten Söderling kirjansa johdannossa sanoi: alun perin Postimäellä asui tavallisia ihmisiä ja tavallisia ihmisiä olivat myös ne, jotka ottivat hoitaakseen Postimäen kuntoon. Heillä ei ollut restauroijien taitoa eikä edes tietoa, kuinka hoitaa museoalueen rakennuksia. (Söderling 1988, 6.) He näkivät vain jotain arvokasta ja halusivat pelastaa sen.

Kuntoarviota tehdessä lokakuussa 2013 Postimäellä nautin joka hetkestä. Kuuntelin rakennuksia ja tulkitsin niiden historiaa. Näin aikaisempia korjauksia, jotka oli tehty sillä tieto-aidolla, mikä tekijöillä oli siihen aikaan. Oliko se niin väärin, vaikka sitä ei tehty museaalisten arvojen ohjekirjan mukaan? Se on sen ajan tietoa ja näkyy tänä päivänä ajan kerrostuneisuutena. Itse matkasin ääripäästä ääripäähän insinööriin ja restauroijan arvomaailmassa miettien, kuinka Postimäen rakennukset tulisi korjata. Postimäki on museoalue, mutta onko tarkoitus tehdä museota, pysäyttää aika siihen, missä se oli 1960-luvun lopulla, vai saako nykyaika korjausratkaisuineen näkyä? Toki haluan säästää niin paljon kuin mahdollista vanhaa materiaalia ja tehdä oikeaoppisesti perinteisellä tekniikalla, mutta hirren ja maan välille uskaltaudun laittamaan bitumihuopaa tuohen sijasta, sillä ei sekään ole väärin.

Kuntoarviota tehdessä ei rikota rakennetta, mikä tekee kuntoarviosta epävarman. Tiedän, että hirret Kahvituvan seinissä ovat lahoja ja tiedän, ettei tästä selvitä vain osapaikkauksilla, mutta silti haluan uskoa, että saamme säästettyä niin paljon kuin mahdollista. Pelkään silti, että olen tehnyt liian hätäisiä arviointeja niiden kunnosta ja samalla toivon, että oikeasti olen väärässä eikä Kahvitupa ole niin huonossa kunnossa kuin kuntoarvio antaa ymmärtää. Samalla kuitenkin pelkään, että rakennus lysähtää kasaan, ja tässä tapauksessa olen rohkeasti enemmän liian varovainen kuin liian vähättelevä: Kahvitupa tarvitsee uusia alahirsiä niin pian kuin mahdollista.

Sainko tehtyä selkeän arvolistan, jota olen päässäni pyöritellyt jo aivan liian pitkää? En omasta mielestäni. Se ei ollut niin yksinkertaista, miltä se näytti Gotlannissa. Tarve selkeälle restaurointiarvo-oppaalle olisi yhä. Se auttaisi kaikkia korjausrakentamisen kanssa töitä tekeviä ymmärtämään talon materiaalin, arkkitehtuurin, historian, rakennustekniikan ja patinankin päälle. Nyt kun restauroijien koulutusohjelma tänä keväänä lopullisesti kuolee Turun ammattikorkeakoulusta, pelkään sitä, miten käy vanhan rakennuskantamme. Ymmärrän ja arvostan insinöörejä, sillä heillä on sellaista matemaattista taitoa, jota minulla restauroijana ei ole, mutta silti toivon, että he maltaisivat mielensä ja kuuntelisivat taloa ennen kuin he repivät kaiken vanhan pois korvaten ne uudella. Ehkä teen vielä joku päivä kaipaamani restaurointiarvo-oppaan tai sitten joku toinen saa sen tehdäkseen.

Viime vuodet ovat olleet minulle rankkoja ja paljon on tapahtunut. Silti minun on ollut hyvin vaikeaa hyväksyä se, etten ole pysynyt aikataulussa. Tässä vaiheessa työtä, kun näen jo maaliviivan, tunnen jonkunlaista ylpeyttä, että pääsin tähän saakka. Tämä opinnäytetyö – ja se aikaisempi keskeneräinen – opetti minulle, etten ole tehty teräksestä, mutta toisaalta opin myös, että olen näinkin ihan hyvä.

Minä haluan mäkitupalaiseksi, haluan säästää Postimäen, ja tekemällä tämän työn toivon sitä pelastaneenikin. Olemme samassa tilanteessa kuin 1960-luvun lopulla: tarvitsemme taas paljon rahaa rakennusten kunnostamiseen. Toivon, että sitä samaa tahdonvoimaa löytyy Postimäen pelastamiseksi, mitä oli silloin aikaisemminkin. Toivoa on aina.

LÄHTEET

- Aktiasäätiöt 2014. Aktiasäätiö Porvoo. Viitattu 17.4.2014
<http://www.aktiasaatiot.fi/etusivu/porvoo/>.
- Allardt, A. 1930. Borgå sockens historia III. Helsinki: Söderström & C:o förlagsaktiebolag.
- Anttila, P. 2005. Ilmaisu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. Hamina: AKATIIMI Oy.
- Antila, K. 2001. Maata ja vettä pitkin. Teoksessa Lounatvuori, I. & Putkonen L. (toim.) Rakennusperintömme – Kulttuuriympäristömme lukukirja. Helsinki: Rakennustieto Oy, 96–101.
- Australia ICOMOS 1999. The Burra Charter. Saatavissa myös http://australia.icomos.org/wp-content/uploads/BURRA-CHARTER-1999_charter-only.pdf.
- Blomfelt, I. 1934. Halmflätningen i Illby. Teoksessa Hembygdsminnen / samlade av elevförbundet vid Borgå Folkhögskola – häften 8–12. Häften XII, 15–19.
- Care. 2011. Wikipedia: Luettelo Suomen kunnista Viitattu 22.4.2014
<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Suomi.vaestotiheys.2011.svg>
- Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus 2013. Rahoitus ja avustukset - Ympäristövastuualue. Viitattu 16.4.2014 http://www.ely-keskus.fi/web/ely/rahoitus-ja-avustukset-ymparistovastuualue#.U05gy_l_u4J.
- Helamaa, E. 2004. Vanhan rakentajan sanakirja: rakentamisesta, rakennuksista ja rakenteista. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- ICOMOS 1964. International Charter for Conservation and Restoration of Monuments and Sites (The Venice Charter 1964). Saatavissa myös http://www.international.icomos.org/charters/venice_e.pdf.
- ICOMOS 1994. The Nara Document on Authenticity (1994). Saatavissa myös <http://www.icomos.org/charters/nara-e.pdf>.
- ICOMOS 1999a. Charter on The Built Vernacular Heritage (1999). Saatavissa myös http://www.international.icomos.org/charters/vernacular_e.pdf.
- ICOMOS 1999b. International Cultural Tourism Charter. Managing Tourism at Places of Heritage of Significance (1999). Saatavissa myös http://www.international.icomos.org/charters/tourism_e.pdf.
- ICOMOS 1999c. Principles for The Preservation of Historic Timber Structures (1999). Saatavissa myös http://www.international.icomos.org/charters/wood_e.pdf.
- ICOMOS 2003. ICOMOS Charter - Principles for The Analysis, Conservation and Structural Restoration of Architectural Heritage (2003). Saatavissa myös http://www.international.icomos.org/charters/structures_e.pdf.
- ICOMOS 2004. International Charters for Conservation and Restoration. Monuments and Sites. 2. painos. Pariisi: ICOMOS.
- ICOMOS 2011a. Etusivu. Viitattu 19.4.2014 <http://www.icomos.fi/>.

ICOMOS 2011b. Approaches for The Conservation of Twentieth-Century Architectural Heritage, Madrid Document 2011. Saatavissa myös <http://www.icomos.fi/media/madriddocumentenglish.pdf>.

Itella 2014. Leimatietoa. Viitattu 16.4.2014 <https://verkkokauppa.posti.fi/PublishedService?pageID=18&freePage=1976>.

Itkonen, T. 2006. Elämän virtaa Ilolan kylässä – Postimäen ja Ilolan kylän tarinoiden tallennus. Itä-Uudenmaan liiton Aluekeskusohjelman kulttuuriohjelman hanke.

Kaila, P. 2007. Talotohtori. 14. painos. Helsinki: WSOY.

Kaila, P.; Vihavainen, T. & Ekblom P. 1987. Rakennuskonservointi – museokohteena säilytettävien rakennusten korjausopas. 2., uudistettu painos. Helsinki: Suomen museoliitto.

Kemoff, T. 2012. Asuinrakennuksen kuntotarkastusopas. Helsinki: Rakennustieto Oy.

KH 90-00394 ja LVI 01-10414. 2007. Kuntotarkastus asuntokaupan yhteydessä. Suoritusohje. Helsinki: Rakennustieto Oy.

KH 90-40053 ja LVI 01-40070. 2007. Kiinteistön ja asunnon kunnan selvitysmenetelmiä. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Kivilaakso, A. 2010. Rakennusperintö suojelun kohteena. Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo. Saatavissa myös <http://www.mfa.fi/files/mfa/Rakennussuojelu/Rakennussuojelu.pdf>

Korvenmaa, P. (toim.) 1980. Kulturhistoriska miljöer i Borgå landskommun. Porvoo: Borgå landskommun.

KSAO 2014. Artesaani, restaurointiala. Viitattu 17.4.2014 <http://www.ksao.fi/koulutustarjonta/?koulutus=1>.

KYAMK 2014. Restauroinnin koulutus, artemi (AMK). Viitattu 17.4.2014 <https://www.kyamk.fi/Hakijalle/Nuorten%20haku/Restaurointi/>.

Laki rakennusperinnön suojelemisesta 4.6.2010/498.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132.

Mattinen, M. 1992. Nuoren rakennusperinnön arvottamisesta. Teoksessa Rakennustaiteen seura, jäsentiedote 3/1992. Helsinki: Rakennustaiteen seura, 7–16

Metropolia 2014. Konservointi: Interiörikonervointi. Viitattu 17.4.2014 <http://www.metropolia.fi/haku/koulutustarjonta-nuoret-kulttuuri/konservointi-interiörikonervointi/>.

Museolaki 3.8.1992/729.

Museovirasto 1984. Rakennuskulttuurin luettelointi. Julkaisu N:o 15. 2., tarkistettu painos. Helsinki: Museovirasto.

Museovirasto 2000. Korjauskortisto: Yleiskortti. Helsinki: Ympäristöministeriö. Saatavissa myös <http://www.nba.fi/fi/File/2110/korjauskortti-1.pdf>.

Museovirasto 2009. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt: Porvoo, Postimäki. Viitattu 18.4.2014 http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1535.

Museovirasto 2014a. Rakennusten entistämisyavustus ja tuki muinaisjäännealueiden hoitoon. Viitattu 16.4.2014 http://www.nba.fi/fi/avustukset/rakennusten_entistamisyavustukset.

Museovirasto 2014b. Museoiden harkinnanvaraiset valtionavustukset. Viitattu 16.4.2014 http://www.nba.fi/fi/avustukset/museoiden_harkinnanvaraiset.

Nurmi, T.; Rekiaro, I. & Rekiaro, P. 1997. Suomalaisen sivistyssanakirja. 5. painos. Jyväskylä: Gummerus kustannus Oy.

Nykänen, J. 2004. Kattoikkunoiden ja kulttuurihistoriallisen arvon problematiikasta. Opinnäytetyö. Restauraation koulutusohjelma. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Passoja, B. 2003. Korjausrakentamisen ja rakennussuojelun arvot. Teoksessa Tikka, R. & Turpeinen, J. (toim.). Arvot ja korjausrakentaminen. Oulu: Pohjois-Pohjanmaan korjausrakentamiskeskus, 20-31.

Perinnerakentaminen 2014. Etusivu. Viitattu 17.4.2014 <http://perinnerakentaminen.fi/>.

Pietiäinen, J.-P. 1988. Suomen postin historia 1. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Postbackens Garantiförening rf 2013. Bokslut.

Posti 2014. Omakuvapostimerkki. Viitattu 16.4.2014 <https://www.posti.fi> > Kortit ja kirjeet > Postimerkit > Omakuvapostimerkki.

Rakennussuojelukomitea 1974. Rakennussuojelukomitean mietintö. Helsinki.

Rakennussuojelulaki 18.1.1985/60.

Rakennustaiteen seuran johtokunta 2003. Ohjeita rakennussuojelutyön tekijöille. Viitattu 20.4.2014 <http://www.rakennustaiteenseura.fi/htmlib.htm>.

Salminen, T. 1993. Suuri Rantatie – Stora Strandvägen. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Sandström, K. 1937. Den gamle smeden i Illby. Teoksessa Hembygdsminnen / samlade av elevförbundet vid Borgå Folkhögskola – häften 13–17. Häften XV, 28–34.

Selén, G. 1988. Kirje Rolf Söderlingille. Teoksessa Söderling, R. 20 år med Postbacken 1968–1988. Porvoo: Postbackens Garantiförening, 10, 12–13.

Selén, G. 1993. Postimäki-moniste. Viitattu 27.4.2014 <http://www.postimaki.fi>.

Selén, G. 1997. Porvoon pitäjä kautta aikojen II. Kääntäjä Sirkka-Liisa Sjöblom. Porvoo: Porvoon maalaiskunta.

SILMU ry 2013a. Maaseudun kehittämissyhdystys SILMU ry. Viitattu 17.4.2014 <http://www.silmu.info/fi/node/69>.

SILMU ry 2013b. Yleishyödylliset investointihankkeet. Viitattu 17.4.2014 <http://silmu.info/fi/node/132>.

SILMU ry 2013c. Hanketuen hakeminen. Viitattu 17.4.2014 <http://silmu.info/fi/node/32>.

Söderling, R. 1988. 20 år med Postbacken 1968-1988. Porvoo: Postbackens Garantiförening rf.

Tuomainen, L. 2001. Arvot ja arvottaminen. Teoksessa Lounatvuori, I. & Putkonen L. (toim.) Rakennusperintömme – Kulttuuriympäristömme lukukirja. Helsinki: Rakennustieto Oy, 182–184.

Tuppurainen, Y. 2003. Arvot ja korjausrakentaminen. Teoksessa Tikka, R. & Turpeinen, J. (toim.) Arvot ja korjausrakentaminen. Oulu: Pohjois-Pohjanmaan korjausrakentamiskeskus, 196–202.

Turun kaupunki 2014. Rakennusperintöohjelma. Viitattu 20.4.2014 <http://www.turku.fi/Public/default.aspx?contentId=86533>.

Waselius, M. 1936. En gammal skoltant (Eva-moster). Teoksessa Hembygdsminnen / samlade av elevförbundet vid Borgå Folkhögskola – häften 13–17. Häftet XIV, 84–86.

Ympäristöministeriö & Museovirasto 2014a. Avustusmuodot. Viitattu 16.4.2014 <http://www.rakennusperinto.fi> > Hoito ja korjaaminen > Rahoitus ja avustukset > Avustusmuodot.

Ympäristöministeriö & Museovirasto 2014b. Kulttuuriympäristön ja korjausrakentamisen käsitteitä. Viitattu 18.4.2014 <http://www.rakennusperinto.fi> > Kulttuuriympäristö > Käsitteistö.